

Fondată: 1998
Anul XX

ELANUL

Nr. 187
SEPTEMBRIE
2017

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

CENTENARUL UNIRII (3)

1 DECEMBRIE 1918 – 1 DECEMBRIE 2018

Dan RAVARU

La Mărășești continuă luptele

În paralel cu ofensiva germană condusă de Machensen, pe frontul românesc se fac în permanență schimbări de trupe, de cele mai multe ori unitățile rusești fiind înlocuite de altele, românești. Astfel, Corpul VIII rus este înlocuit de Divizia a 10-a română, comandată de generalul Chikovschi. Înlocuirea s-a făcut în condiții nu prea bune, rușii neraportând datele militare necesare. Pe 14 august, de dimineață, intențiile ofensive ale germanilor sunt susținute, ca de obicei, de artilerie, întreaga zonă fiind acoperită atât de fumul tragerilor, cât și de gazele datorate germanilor. Din rândul acestora se dezlănțuie un asalt asupra liniilor rusești de pe dealul Chicera, asalt realizat de trupele de elită ale corpului alpin. Bineînțeles, rușii nu rezistă, ceea ce duce la obișnuitul strigăt al românilor („Fug rușii!”), un strigăt aproape general la Mărășești. Din nou, românii sunt obligați să ia inițiativa și să înfrunte valul de foc revărsat de germani, ca de obicei bine înzestrați cu armament superior. Lupta este crâncenă, pozițiile sunt ocupate, reocupate, pierdute, recucerite. O nouă faptă de eroism îi aparține căpitanului Vasile Șerbănescu, cel care conduce o unitate de mitralieră până aproape de liniile germane, echipă ce își dovedește eficiența până când, în urma contraatacului german, servanții mitralierelor mor unul după altul, cel din urmă fiind căpitanul (care a împărțit, și el, soarta subordonaților).

După înfruntările de la Chicera urmează cele din pădurea Prisaca, acolo unde erau concentrate unități române din Divizia a 5-a. De aici se putea exercita controlul asupra unor importante căi de comunicație, linia ferată Mărășești-Tecuci și linia Panciu-Tecuci, de asemenea și marele pod de la Cosmești. Pozițiile erau întărite cu mai multe rânduri de tranșee și sârmă ghimpată. Pentru germani era necesară cucerirea poziției române din pădurea Prisaca și, pentru aceasta, aruncă în luptă o întregă divizie de artilerie însoțită de infanterie.

- continuare în pagina 7 -

O monedă hibridă descoperită în jurul Bârladului

Sorin LANGU
Cristian ONEL

În arealul bărlădean au fost descoperite în ultimii ani mai multe monede,¹ aflate acum în diverse colecții particulare sau în diverse colecții muzeale. Printre ele se află un exemplar rar, pe care îl prezentăm în continuare.

- continuare în pagina 6 -

Foto 1: Avers

Foto 2: Revers

Sesiunea Națională de Comunicări Științifice „Acta Moldaviae Meridionalis” a Muzeului Județean Vaslui - ediția a XL-a, 28-29 septembrie 2017 -

Laurențiu CHIRIAC

1. Cadru general

Sesiunea Națională de Comunicări Științifice „Acta Moldaviae Meridionalis” - organizată de Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui și aflată la a XL-a ediție - a constituit un punct de reper în acțiunile cultural-științifice la nivel național. La ediția din acest an, s-a urmărit ca prestigiul instituției muzeale vasluiene și al invitaților ei să fie la cel mai înalt nivel. Din acest motiv, printre participanți s-au putut număra academicieni, profesori universitari, cercetători de prestigiu la nivel național și internațional, oameni de muzeu, profesori de istorie etc. Parteneri în organizarea acestei manifestări cultural-științifice au fost Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei și Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

- continuare în pagina 18 -

Istoria Bârladului

(urmare din numărul trecut)

Izvoarele istorice arată că în timpul consulului Sextus Aelius Catus, anul 4 d.Hr., au fost strămutați 50.000 de geți de cealaltă parte a Istrului (Strabon, VII, 3, 10).

Fostul guvernator al Moesiei Tiberius Silvanus Aelianus (între anii 57-66 d.Hr.) trece gurile Dunării, poartă război cu barbarii și strămută 100.000 locuitori (cu femei, copii și conducătorii lor) pe teritoriul roman. Cifrele arată că poporul care ocupa aceste teritorii era destul de numeros, se întindea pe spații vaste și strămutarea acestei populații (a carpilor) s-a făcut din nordul gurilor Dunării tocmai de aici, din sudul Moldovei și a Basarabiei, de unde năvăleau mai des în Imperiul Roman, după cum arată istoricul Zosimos. Se amintesc năvălirile de la anii 211-217 sub împăratul Antonius Caracalla; la anul 238 împreună cu goții; între anii 245-247 sub împăratul Filip Arabul; între anii 251-253 sub împăratul Gallus; la anul 253 sub împăratul Valerianus (Iordanes, Romanica, 299).

Acțiunile de pedepsire ale romanilor n-au dus la nici un rezultat și conflictele continuă, deoarece se mai semnaleză incursiuni pe timpul lui Constantin cel Mare (306-337), care ia titlul de Carpicus Maximus.

Carpodacii mai sunt amintiți la anul 381 d.Hr., când împăratul Theodosius îi învinge și-i silește să treacă Istrul înapoi. Este ultima mențiune a Carpilor, care locuiau încă la nordul Dunării; o dovadă că autohtonii mai erau încă capabili să întreprindă o expediție în Imperiul Roman. Acțiunile carpilor dovedesc că ținutul era stăpânit de o populație numeroasă și neliniștită, care voia să fie liberă și să acționeze după voința sa.

Regiunea Moldovei de sud, deși n-a fost reintegrată Imperiului Roman, totuși, prin măsurile de întărire și de apărare luate de împărații și guvernatorii romani, au dus la un contact nemijlocit cu populația autohtonă, care a fost influențată puternic în felul ei de viață.

Pentru populația romanizată, teritoriul Daciei, prin părțile muntoase și mai ales prin vestii codri moldovenești, a fost mai mult decât un adăpost; pădurea a fost refugiul strămoșilor noștri. Desimea codrilor a îngrozit pe cuceritori, cât și pe năvălitori. Iată cum se exprima **Annaeus Florus** la anul 74 d.Hr., despre expediția lui Caius Scribonius Curio: „*Dacia tenus venit, sed tenebras saltuum expavit* = a venit în Dacia, dar l-au înspăimântat întunecimile codrilor” (Epitome de gestis Romanorum, I, 39, Bellum Thracicum).

Cercetările antropologice atestă în mod hotărât prezența elementului mediteranoid a populației băștinași, complet diferit de al popoarelor migratoare.

Persistența elementului autohton este dovedit și prin păstrarea unor obiceiuri străvechi, care s-au păstrat în regiunea noastră, până în ultimul timp. Este vorba de obiceiul ca femeile să poarte vasele pe cap (greutăți), remarcă făcută de Herodot la femeile thrace din Macedonia și la femeile gete din Dobrogea de către Ovidiu. Portul vaselor pe cap a dispărut din regiunea noastră înainte de anul 1910 și era observat în satele de la răsărit de oraș. A rămas obiceiul în Oltenia, Banat etc.

O altă uzanță practică a fost împungerea la braț, iar sângele se suga de cei care se făceau frați de cruce; datină antică, cunoscută pe vremea sciților (Herodot, IV, 70). Obiceiul are o oarecare tradiție veche, reflectată și în „Poeziile populare ale românelor” culese de Vasile Alecsandri; exem. poezia *Balaurul*. „Apoi, mări, cât trăia/ Frați de cruce se prindea/ Și împreună voincea”.

Un alt obicei practicat era ca fetele tinere în noaptea Anului Nou, când își făceau de ursită, să fie dezbrăcate în fața oglinzii, pentru a-și vedea viitorul bărbat. Aceste practici vechi își găsesc

originile în mitologia thracă (practicat la Bârlad până la 1910).

Mediul geografic a fost prielnic așezărilor omenești, deoarece pădurile se întindeau pe o vastă zonă și dădeau vânatul necesar hranei; apele și iazurile erau bogate în pește (marca județului era trei pești), iar șesul luncilor dădea posibilitatea creșterii vitelor, care constituia ocupația de bază a locuitorilor. Se cultivă și unele plante, astfel că s-a ivit posibilitatea înființării unei așezări la Bârlad.

În decursul istoriei, această așezare a suferit multe transformări, datorită imigrărilor și infiltrațiilor neconținute de populații sau triburi, care au influențat dezvoltarea fondului local. Populația, la rândul ei, a exercitat o influență asupra vecinilor săi, formând o unitate legată de această regiune și cu mare vitalitate, care a dăinuit asupra secolelor. Popoarele migratoare care s-au scurs n-au desnaționalizat și n-au dislocat populația autohtonă, realizându-se precizarea lui **Karl Marx**: „căci în virtutea unei legi istorice eterne, cuceritorii barbari sunt ei înșiși cuceritori de civilizația superioară a supușilor săi”.

Unii istorici străini, care din cauza arborilor mari nu văd pădurea, afirmă că de la părăsirea Daciei și până la întemeierea Principatelor nu se vorbește de români, de către istoricii vechi ai acelor timpuri, și deci toată populația a părăsit Dacia. Este natural să nu se vorbească în acest timp de poporul român, deoarece acesta nu era constituit ca o națiune, cu un teritoriu și o organizație politică. Se vorbește numai despre națiunile domnitoare și de barbari, care se manifestau activ, fie prin războaie, fie prin acțiuni de pradă.

Țara peste care au stăpânit geto-dacii, nemaifăcând parte din imperiu, a devenit un teritoriu barbar și a purtat diferite numiri după popoarele care o ocupau: Țara **Gothia** (Paulus Orosius, Aurelius Augustinus), **Gepidia** (Iordanes și geograful Raventis), **Sclavinia** (după Scлавini și Schei), **Cumania** (prin documentele papale și ungare din sec. XII) etc. Când nu se cunoștea precis numele poporului dominant, ținutul era desemnat sub numirile de **Sarmatia**, **Scitia**. Aceasta nu înseamnă că Dacia cu locuitorii ei a dispărut de pe suprafața pământului. Arheologia și istoria ne vorbesc de existența unei populații autohtone.

Popoarele năvălitoare stabilite printre băștinași erau parazite și trăiau pe spatelile românilor; ei se prezentau ca apărători ai bunurilor și ai vieții locuitorilor, atâta timp cât li se asigura mijloacele de hrană. După ce consumau alimentele, jefuiau și ardeau totul, plecând spre alte zări. (A se vedea „Cântecul de jale” al lui Rogerius, cap. XX). De aici două stări: românii robi = muncitorii câmpului, și năvălitorii ostași, care aveau ca ocupație principală războiul. Năvălitorul (barbarul), care se luptă și jefuiește, a primit din partea românului numirea latină de „hostes” care înseamnă străin, oaspete, apoi pe cea de dușman, cel care face război, iar în limba română a însemnat mai târziu armată, oaste (remarcă făcută de N. Iorga).

Invazia popoarelor migratoare n-a dus la dislocarea populației autohtone, după cum dovedesc descoperirile arheologice și lingvistice. Elementul romanic în transformare este ilustrat prin continuitatea cuvintelor din fondul principal al limbii (fără de care nu se poate face comunicarea între oameni) a cuvintelor principale din agricultură și hrană, precum și a numirilor latine de sate și râuri din regiune (cum s-a arătat).

Din capul locului, trebuie să tragem concluzia că poporul român a trebuit să rămână pe aceste meleaguri. Unii istorici străini au căutat să ne conteste continuitatea și acești adversari au consumat multă cerneală și hârtie pentru scrierile lor pătimașe.

În sprijinul ideii de continuitate a elementului autohton, iată

unele păreri:

Edward Gibbon: „În vechea țară cu acest nume (Dacia) au rămas un număr considerabil de locuitori, care se temeau mai mult de exil decât de o stăpânire gotică” (cap. XI).

Dimitrie Philippide: „Dacă însă la istorici nu se pomenește de români anume nimic, aceasta nu-i de mirare, nici straniu. Căci doar și în timpurile de demult și în cele mai dincoace, ba chiar și în cele de astăzi, așa numite filosofice, vedem că istoricii consideră ca demni de pomenire mai mult pe cei care poartă arme decât pe cei care duc plugul ori poartă băta păstorească. Despre cumani, uți, cangari, unguni, ghazari, avari, huni, goți, daci, geți, scythi și despre alți barbari, despre toți câți s-au îmbătat de omoruri și n-au lăsat, ca să zicem așa, o șchioapă de pământ nemânjită de sânge omenesc, se face vorbă multă la o mulțime de istorici, de români însă și de cei care înainte de dâșii au fost băștinașii acestor locuri, țărani pașnici, singurii care ar fi meritat cu dreptul o pomenire, hrănitorii noștri, n-a spus nimeni o vorbă, dacă nu doar în treacăt” (apud Al. Philippide, I, 682).

Wilhelm Tomaschek: „Trebuie să ne gândim la aceea că în istorie acel nume de popor capătă însemnătate preponderantă, de care se alipește faptul puterii politice și al independenței. În timpul integrării popoarelor au stăpânit în vechile țări dace sarmații, vandali, goți, gepizi, sloveni, bulgari, pecenegi, cumani. Când se întâmplă ca istoricii să vorbească despre aceste regiuni, este natural să vorbească numai despre națiunile dominante, care se manifestau în mod activ, iar nu despre populația pasivă, măcar că mai numeroasă, a păstorilor și muntenilor de neam românesc, care stăpânise fără întrerupere vechiul teritoriu și fusese numai sfâșiată și copleșită de năvălitori”. Tomaschek afirmă apoi că daco-romanii sunt daci și geți romanizați și n-au părăsit Dacia niciodată.

Heinrich Kiepert afirmă că sub presiunea goților, pe timpul lui Gallianus (257-258) și sub Aurelian (271) mulți din locuitori au părăsit Dacia, însă mulți au rămas pe loc și din aceștia se trag daco-românii.

lată și vorbele scriitorului german **August Ludwig Schlözer** (Russische Annalen, III, p.145): „Acești volochi nu sunt nici romani, nici bulgari, nici wälsche, ci vlachi, urmași ai mării și străvechii seminții de popoare a thracilor, dacilor și geților, cari, și acum, își au limba lor proprie și, cu toate asupririle, locuiesc în Valachia, Moldova, Transilvania și Ungaria în număr de milioane. Să admitem, că sub acest nume nu se vorbește nicăierea de ei în istorie înainte de veacul al XI-lea. Ei însă au locuit într-un colț de lume care, după ce împăratul Aurelian și-a retras din Dacia pe toți coloniștii romani și a părăsit lumea de la nordul Dunărei, a rămas în decurs de mai multe secole o Terra Incognita. Ca să fi pierit cu totul de atunci acele națiuni de pe suprafața pământului este *a priori* cu totul neprobabil. Vor fi fost timp îndelungat, apăsați de goți și apoi de huni și de alții; de toți însă s-au liberat. Ce s-a petrecut după aceea în marea lor țară primitivă, între sec. V și al IX-lea, după aceasta istoria nu știe decât puțin sau nimic; și ceea ce ea ne spune nu este cel puțin în contradicere cu afirmația lui Nestor că a fost o vreme când acești vlachi au pornit un atac asupra Panoniei și au ajuns stăpâni peste locuitorii slavi de atunci ai acestei țări”.

Simion Mehedinți: „Povestea cu părăsirea Daciei de elementul autohton, romanizat de atâtea generații, este una din cele mai nesănătoase închipiri dintre câte au trecut prin imaginația cărturarilor lipsiți de intuiție istorică și geografică”. „...concepția mai dăinuiește încă la unii istorici și filologi, care, neavând intuiția spațiului concret și a vieții maselor etnice, mută cu înlesnire de film populații de dimensiuni considerabile, subtilizând și spațiul și timpul pe temeiul unei date cronologice sau altui fapt mărunț”. „Despre albanezi nu găsim documente o bună parte din evul mediu. Urmează oare de aci că albanezii pieriseră de pe fața pământului? Este o naivitate de a admite stăpânirea unui popor de mărimea celui dacic”. „Unii istorici, care cred exagerat în cerneală și hârtie, spun așa: Ai document,

bine; n-ai document, n-ai nici cuvânt! (...) Dacă am lua în seamă sofisma naivă că lipsa documentului înseamnă numai decât și lipsa lucrului despre care e vorba, atunci nici America n-ar fi existat înainte de Columb”.

În această problemă, **N. Cartoian** spune: „Nu este de crezut (argumentează stolnicul Constantin Cantacuzino) că a putut împăratul Galian să ridice așa lesne cu totul atâtea sumă și noroade de oameni, cu case, cu copii, așezați pe aceste locuri de mai bine de 200 de ani. Oameni întemeiați, cu gospodării întinse, nu și-ar fi putut părăsi așa de ușor rosturile lor de casă”.

„Argumentul acesta al Stolnicului, scos din bunul simț și din intuiția vieții, n-a apărut niciodată mai clar ca în lumina zilelor de azi, când, în uriașa încălețare în care sunt prinse atâtea popoare, tehnica războiului a ajuns la o perfecțiune pe care, cu câteva decenii în urmă n-o bănuia nimeni; tancuri și care blindate, branturi, avioane în picaj, cetăți sburătoare, bombe robot, deci și zeci de mii de tone de bombe explosive și incendiare, cad neconținut asupra marelor capitale, asupra orașelor și satelor; cartiere întregi sunt prefăcute în ruine sau cenușe – și cu toate acestea populațiile nu-și părăsesc total locuințele”.

Cercetările arheologice ne-au lăsat mărturie grăitoare că această regiune a fost locuită în permanență de o populație autohtonă, și toponimia ne-a lăsat dovezi sigure (cum s-a arătat mai sus).

Moneda, de asemeni, ne oferă dovezi sigure de persistența elementului autohton în acest ținut. Astfel: în satul Jigălia, alături de comuna Șuletea, spre nord-est de oraș, s-a găsit o monedă de aur: pe avers – *Imperator Marcus Caesar Aurelius Carus Pius Felix Augustus*, având bustul laureat al împăratului spre dreapta; pe revers – *Virtus cari invicti augusti* și cu figura lui Hercules în picioare rezemat de măciucă; moneda datează din anii 282-283 d.Hr. Tot în acest sat s-a găsit și o monedă de argint având pe revers: *Dominus noster Constantius Pius Felix Augustus*, iar ca figură bustul laureat al împăratului spre dreapta; pe revers: *Votis XXX multis XXX* într-o coroană.

În orașul Bârlad s-a descoperit o monedă de bronz, având imprimat pe avers: *Imperator Caesar Caius Valerius Diocletianus Pius Felix Augustus*, cu figura împăratului spre stânga și cu coroana de lauri; pe revers: *Genus populi romani*, având în figură geniul cu coroana de lauri ținând în mâna stângă haina și cornul abundenței, iar în mâna dreaptă o coroană (de la împăratul Diocletian, 284-305).

Cu ocazia lucrărilor de terasament ce s-au făcut pentru calea ferată Bârlad-Vaslui, în anul 1872, s-au găsit la fosta moșie a lui Giușcă un tablou de lut, o urnă și 80 monezi romane, descrise și descifrate de Hugo Schuchardt. Nu cunoaștem amănunțele.

Afirmațiile noastre se confirmă și prin descoperirile arheologice efectuate în raza orașului Bârlad și în împrejurimi. Săpăturile arheologice efectuate în anul 1959 la Bârlad, au aflat 13 morminte de inhumație și unul de incinerație, datând din sec. III-IV d.Hr.

În așezarea „Valea Seacă” situată la 1,5 km spre N.N.V. de orașul Bârlad, au fost scoase la iveală 11 ateliere meșteșugărești, care se ocupau cu prelucrarea coarnelor de cerbi, fiind unicele ateliere de acest gen din sud-estul Europei. Produsele finite, cele în curs de prelucrare și deșeurile ne probează că această așezare era specializată în asemenea produse și demonstrează nivelul atins de diviziunea socială a muncii. Bogatul material arheologic a cuprins o adevărată colecție de cești dacice – peste 100 de exemplare – vase lucrate cu mâna și la roata olarului, frumos decorate; „o adevărată arhivă de lut”, arată o tehnică meșteșugărească dezvoltată. Cele 538 de morminte – de incinerație 295 și de inhumație 243 – dovedesc continuitatea elementului autohton, precum și o activitate de schimb cu ținuturile mărginașe. Așezarea datează de la începutul sec. IV d.Hr. și în locuințe au fost descoperite două medalioane de aur, care reprezintă pe Constantius II (337-361) și pe Constans (337-350) fiii lui Constantin cel Mare. Medalioanele sunt unicate

pe teritoriul țării noastre.

Pe grindurile din lunca râului Bârlad, într-o carieră de nisip, la nord de comuna **Zorleni**, la 2-3 km, la punctul numit *Fântânele*, s-a descoperit un cuptor de olar, cuprinzând circa 150 vase de lut de forme și mărimi variate, care datează din secolul al IV-lea.

Cercetările de suprafață pentru depistarea urmelor de locuire s-au făcut și în comunele vecine la: Bârlălești, Bursuci (com. Epureni), Horga (com. Epureni), Fedești (com. Șuletea), Jigălia, Popeni, Bălăbănești. La Zorleni s-a descoperit un vas întregibil lucrat cu mâna.

În urma unor săpături arheologice făcute la punctul „pe șes la Colea” situat la circa 1,5–2 km spre vest de satul Pogonești, com. Ivești, s-a descoperit un vas de cult din sec. IV d.Hr.

La punctul **Prodana** de lângă oraș s-a identificat o necropolă geto-dacică din secolul al V-lea d.Hr. și în mormintele cercetate s-a găsit ceramică specific carpică (urne cu oseminte omenești) și obiecte de podoabă ca: brățări, fibule, obiecte de uz casnic, vârfuri de săgeți.

Descoperirile extrem de importante largesc aria de cunoaștere a urmelor de viață strămoșească în această regiune.

Continuitatea geto-carpică este demonstrată prin aflarea unor așezări deschise, unde s-a găsit ceramică și obiecte de podoabă. Legătura cu lumea romană a continuat și este atestată prin monezile de bronz găsite la Sărățeni (de la Iustin I, 518-527), la Horga, Cârja (de la Iustinian I, 527-565) și la Fălcu (Iustin II 565-570).

Documentarea arheologică arată că populația carpică avea ca ocupație principală agricultura și păstoritul, iar prin contactul nemijlocit cu neamurile germanice a fost influențată reciproc în dezvoltarea unor meșteșuguri – olăritul. Împreună cu goții făcea și incursiuni de pradă în imperiul roman (relevă Zosimos). Apariția hunilor – anul 375 – a provocat o perturbare generală printre neamurile germanice, silindu-le să plece spre apus sau spre sudul Dunării. Năvălirea hunilor și a celorlalte popoare migratoare a pustiit totul, așezările au fost arse, iar populația a fost nevoită a-și căuta adăpost (codrii moldovenești). În fuga lor din calea năvălitorilor, locuitorii își luau cele strict necesare vieții; într-unul din bordeiele de la Bârlad, aparținând sec. IX-X, a fost descoperită **o vatră portativă rotundă**, unică până în prezent pe teritoriul României”.

Descoperirile arheologice din localitățile de pe ținutul vechiului codru al Ghenghei au scos la iveală obiecte de podoabă, fibule digitale, seceri și cosoare de fier, ceramică lucrată cu mâna și la roată, obiecte de os, arme și obiecte de fier, aparținând sec. 5-7 și 8-11. Amintim așezările de la Bârlălești, Fedești, Vinderei, Șuletea, Horga, Epureni, Bârlad-Prodana, Zorleni, Murgeni, ce sunt și astăzi; unele situate în mijlocul pădurii, altele la marginea pădurii de astăzi.

În apropierea cartierului **Munteni**, partea de nord a orașului, pe un grind de pe dreapta râului Bârlad, la circa 150 m de la confluența pârâului Smila cu Bârladul, s-au descoperit trei bordeie, datând din sec. IX-X d.Hr. Aci s-a găsit ceramică lucrată pe o roată de mână din argilă amestecată cu nisip.

Cu toate vicisitudinile vieții, locuitorii Bârladului nu s-au dat înfrânți, continuând a trăi pe aceleași meleaguri.

Nevoile de apărare ale localnicilor contra năvălitorilor, dar și antrenarea și angajarea lor în diferite expediții războinice, și mai ales neîncetatul progres al forțelor de producție, au dus la răspândirea și generalizarea uneltelor de fier. Săpăturile de pe teritoriul orașului au scos la iveală **trei mici cuptoare de redus minereul de fier și un atelier de prelucrarea metalelor**, datând din sec. XI-XII d.Hr.

Tehnologia prelucrării fierului cerea cunoștințe tehnologice – ceea ce dovedește un grad superior de civilizație – și legături comerciale de diferite comunități de pe spații vaste, care să le procure minereul de fier; încă o dovadă că localnicii se găseau pe o treaptă de dezvoltare înaltă și în strânse legături cu centrele miniere. Aflarea cuptoarelor de redus minereul de

fier de la Bârlad și a celor de la punctul Prodana, satul Bursuci și comunele Epureni și Cârja – răspundeau nevoilor de arme și unelte (în special agricole) ale unei societăți în plin progres. Problema aprovizionării acestor cuptoare de fier nu este soluționată.

În acest interval de timp se face cunoscută și prezența monezilor pentru nevoile de schimb. La Sărățeni s-a descoperit o monedă de bronz, emisiunea Roman III Argyros (1028-1034), ceea ce dovedește că schimburile de mărfuri cu Bizanțul se mai făcea în această perioadă.

În comuna Șuletea din fostul județ Tutova s-a găsit o monedă de aramă din secolul al XII-lea (epoca Asăneștilor): pe avers era imprimat Isus Hristos, regele regilor, în grecește, dar cu litere chirilice; pe revers era imprimată figura lui Isus Hristos în bust cu aureolă concigeră, binecuvântând cu dreapta și cu stânga ținând evanghelia.

Izvoarele arheologice dovedesc că toată regiunea de la răsărit de oraș și până în Prut – inclusiv Bârladul – prezintă urme de locuire a unei populații statornice și cu o activitate meșteșugărească intensă.

Cercetările arheologice, atât cele din oraș, cât și cele din împrejurimi, au permis reconstituirea vieții strămoșilor noștri, și astăzi pe baza acestor cercetări putem avea o privire de ansamblu asupra caracterului și felului de trai al acestei populații.

Relațiile de schimb și de comerț, începând cu anul 657 a.Hr., erau făcute de negustorii greci (aveau o fabrică elenică la Barboși) care luau contact cu populația locală, oferind băștinașilor untdelemn și vinuri aduse în amfore, podoabe și arme, primind în schimb grâne și pește, miere și ceară. Pe drumul Siretului și al Troțușului se făcea legătura cu agatârșii pentru aur. Locul grecilor este luat de romani, în urma războaielor lui Traian (101-106) și castru de la Barboși-Tirighina este întărit.

*

Să vedem ce spun și izvoarele istorice.

Documentele ne-au arătat că cuceririle romane nu s-au limitat numai la teritoriul ocupat și organizat, ci s-au extins și asupra extremităților de sud ale Moldovei, unde aveau instalate cetăți de apărare, care-i asigurau accesul la Dunărea de Jos (Moesia Inferioară).

Prin părăsirea Daciei, romanii nu au renunțat la menținerea unor puncte de apărare de-a stânga Dunării. Limesul dunărean asigura supremația imperiului asupra acestui teritoriu, întrucât le garantau avantajele pe care le puteau avea de la popoarele învecinate, intervenind pentru aplanarea rivalităților și neînțelegerilor dintre goți, geto-daci. Ulterior împărații bizantini au reocupat vechile capete de pod, deși cu intermitență, însă destul de simțită (Constantin cel Mare 306-337; Flavius Valens 364-378; Iustinian 527-565). Prezența acestor cetăți este o dovadă că regiunile de-a stânga Dunării au fost în atenția împăraților romani și au acordat în continuare o mare importanță acestor teritorii.

Aceste capete de pod, sub protecția și sub patronajul Imperiului Bizantin, au format mici centre politice care s-au dezvoltat ulterior prin contopirea lor în Terra Moldaviae. Apariția cumanilor în Moldova (1067 și 1071) a dus la situația ca românii să participe activ, alături de cumani, la diferitele expediții războinice; au dat ajutor fraților Asan, în afară de faptul că aveau și legături familiare. Din conviețuirea cu ei, au rămas numiri în toponimie; Covurlui, valea Călmățui în pârâul Hobana și pârâul Călmățui din fostul județ Tecuci, Talabă, Tălăbești, Tălăbasca, Tătărani, Tătarka și numele de familie Tătaru și Coman.

Trecerea și așezarea popoarelor migratoare printre populația românească, incontestabil, a lăsat urme și și-a spus cuvântul.

Influență mai substanțială a fost lăsată de slavi, care au pătruns în grupuri mici, abia în a doua jumătate a secolului al VI-lea d.Hr. Traiul în simbioză cu românii a dus la asimilarea

slavilor, care erau mai puțini, inferiori culturii băștinașilor și nu erau organizați în nici cea mai mică formațiune social-politică.

Elementul slav s-a făcut prezent în fostul județ Tutova, în două insule mai însemnate, deznaționalizate cu timpul:

- Pe valea pârâului Tutova, la răsărit de comuna Puiеști, unde se află azi satul Ezer, doc. 1458 octombrie 26. Au rămas azi numirile: Dealul Ezerului, satul Rușii și pârâul Tutova.

- Pe valea Jeravățului, la apus de comuna Bălăești, unde a rămas denumirea de valea Sârbilor, doc. 1436 septembrie 19, și pe apa Hobanei unde a fost satul Negoeștii dispărut la anul 1800.

La contactul românilor cu slavii ținutul era plin de sate cu o populație curat românească care își avea conducătorii ei – juzii, după cum dovedesc documentele.

Hotărâtor este faptul că popoarele năvălitoare, care s-au așezat printre sedentarii români, erau atrași de următoarele fapte mai importante:

Îi atrăgeau viața lor mai liniștită și mai îndestulată.

Aveau interesul de a cruța populația autohtonă care le procura hrana (agricultură și păstorit), și-i tratau mai cu blândețe. Năvălitorii nu puteau trăi fără exploatarea populației indigene care să le asigure dijma și peșcheșurile. Un cronicar sirian afirmă că slavii și avarii spuneau locuitorilor: „ieșiți, semănați și secerăți, noi o să vă luăm numai jumătate ca dare” (**Mihai Sirianul**).

Românii rămași sub ocupația tătarilor, de asemenea, au dus o viață politică autonomă. Această afirmație este arătată în „cântecul de jale” a lui **Rogierius**, în care se spune: „*constituerunt canesios, id est balinos, qui iustitium facerent, et eis eques, animalia, arma, axenia et vestimenta utilia procurarent*” deci, a îngăduit localnicilor să continue de a-și alege căpeteniilor lor – juzii – care să judece conflictele dintre oameni și să procure noilor stăpânitoresc cai, vite, arme, daruri și echipamente”.

O altă relatare, în ce privește conviețuirea strămoșilor noștri cu popoarele năvălitorilor, ne este dată de istoricul bizantin **Priscus**. Acesta spune că Attila punând mare preț pe agricultorii localnici, s-a adresat împăratului Bizanțului cu cererea de a nu mai primi pe fugari, întrucât nu are destui „romani” care să-i muncească ogoarele și să-i pregătească miedul.

De asemenea, cronicarul bizantin **Georgios Pachymeres** spune că tătarii nogai (1266-1299) au învățat moravurile, îmbrăcămintea și limba românilor, luându-i și ca aliați în războaie.

Istoricii bizantini și cronicile ungare fac mențiune de o populație românească – vlahii din sudul Moldovei – cu ocazia unor lupte cu tătarii (după cum se va arăta mai jos). De asemenea, bulele papale (din 1217, 1218 și 1234) privitoare la Episcopatul cumanilor ce își avea reședința în sudul Moldovei, amintesc de „nisce popoare care se numesc vlahi (români) și aceștia primesc tainele bisericеști de la episcopi de rit grecesc și invită pe episcopul cumanilor să numească un episcop catolic din națiunea lor”.

Istoricul ungar **Ioan de Küküllő** descrie deseale năvăliri ale tătarilor (stabiliți în sudul Moldovei) în părțile Ardealului și ale secuilor; sunt bătuți de comitele Andrei fiul lui Lațc voievodul Ardealului „iar cei ce au rămas au fugit în părțile depărtate de lângă mare la alți tătari” (anul 1343). Respingerea și înlăturarea stăpânirii tătare (prinderea și decapitarea lui Othlam fiul hanului) a fost un fapt hotărâtor pentru întemeierea statului Moldovenesc.

Toate hrisoavele moldovenești vechi, atunci când întăresc sau dăruiesc stăpânirea vreunei moșii, fac următoarea invocare: „*hotarul lor cel vechi care din veac au umblat...*” sau „*în vecii vecilor, neclintit niciodată*”; deci anterioare întemeierii statului. Dovadă și hrisovul lui Ștefan cel Mare din anul 1495 ianuarie, prin care s-a întărit privilegiile târgului Bârlad: „*să le cercetăm hotarul lor cel vechiu, care din veacuri s-a ținut de acel târg al Bârladului... și le-am însemnat pe unde au fost și (cât) s-a ținut (de el) din vechime*”. Din aceste citate rezultă că așezările omenești erau străvechi, încă înainte de descălecarea, și nu

cum se decreta de unii istorici rău intenționați, ca locuri pustii și nelocuite: *terra deserta et inhabitata*; termenul trebuie înțeles ca un teritoriu izolat de sate, fără stăpân și nepus în valoare prin muncă umană.

Documentele vechi de la începutul secolului al XV-lea, date cu ocazia întăririi sau dăruirii de sate diferiților boieri, arată că existau diferiți juzi (conducători) și țara era plină de oameni și sate. Vom da numai două exemple privitoare la regiunea Bârlad.

Documentul din anul 1414 august 2, al lui Alexandru cel Bun, prin care dăruiește boierului Toader Pitic și fratelui său Dragul trei sate... „altul la gura Jeravățului unde au fost cnesi Ilie și Țigăneștii și al treilea la Bârlad, unde sunt cneji Tamaș și Ivan, cu hotare pe unde au umblat pe veci”.

Documentul din anul 1448 iulie 15, al lui Petru Voievod, întărește boierului Cernat Ploscarul și fratelui său Șteful vreo 40 de sate, din care unele la Bârlad, Bârlădeț, Blăeștii și Mereștii și mănăstirea la gura Bârlădețului și Lieștii...”.

Din hrisoave, reiese cu siguranță existența cnejilor români, care nu pot fi decât juzii sătești, cum se arată și în uricul din 1487 octombrie 9, al lui Ștefan cel Mare: „un sat în gura Horoeții pe Bârlad, anume Movila, unde a fost jude Bora”, și documentul din 1488 decembrie 13, unde a fost jude Buda și Drăgoi, amândouă judeciile.

Instituția judeciei, care poartă o denumire latină, a existat încă înainte de întemeierea Principatelor și acești juzi îndeplineau funcțiunea esențială de a judeca pe locuitorii satelor (pe lângă alte atribuțiuni). Ulterior, românii venind în contact cu popoarele slave (sec. VI-VII) au adoptat cuvântul „cneaz”, care s-a introdus abia în sec. al IX-lea și aceștia nu pot fi decât juzii sătești.

*

Întrebarea care se pune cu privire la trecutul orașului, nu poate fi înțeleasă, dacă nu se înfățișează și evenimentele care au avut loc în această parte a țării.

Am văzut că existența românilor, implicit a bârlădenilor în acest teritoriu, s-a dovedit prin descoperirile arheologice.

Originea orașului, până la datarea certă a documentelor, este o problemă din cele mai dificile și a dat loc la multe controverse și cercetări critice, atât din rândul istoricilor noștri, cât și din rândul istoricilor ruși.

Să vedem ce spun izvoarele.

Astfel, **Bogdan Petriceicu Hasdeu** ne descrie:

„Pe la anul 1848-1850, tatăl meu, Alexandru Hasdeu, găsi din întâmplare la căpitanul rusesc Vicențiu Rolski un document antic, de o valoare nespūsă pentru istoria română, pe care însă proprietarul său nu voi cu nici un preț să-l cedeze cu totul, mărgininu-se numai a permite tragerea unei copii de pe dânsul”. Iată textul:

„În numele tatălui și al fiului (și al Sf. Duh amin). Eu Ivanko Rostislavici, din scaunul galițian, principe de Bârlad, mărturisesc (sc. fac cunoscut) negustorilor din Mesembria să nu plătească vamă în orașul nostru în Galiciul Mic la descărcare, afară de Bârlad și de Tecuci și de orașele noastre (sc. celelalte), iar la exportul felurilor mărfuri locale, ungurești, rusești, bohemești să nu plătească nicăieri afară de Galiciul Mic. Și voievodul va pedepsi (sc. pe neascultători); și la această făgăduință (sc. mea). De la nașterea lui Christos 1134 ani, luna mai, 20 zile”.

Documentul a avut darul de a stârni un întreg șir de discuții și studii printre istoricii români și străini, ca fiind cel mai vechi document românesc.

Ioan Bogdan în lucrarea sa „Diploma bârlădeană din 1134 și Principatul Bârladului” publicată în 1889, după ce face istoric literaturii cu privire la păreri exprimate de istoricii și filologii ruși – atât cei care admit autenticitatea documentului, cât și acei care sunt contra autenticității – supune analizei următoarele părți din document: grafica, fonetica și ortografia, gramatica și formațiunea cuvintelor, formula diplomei, izvoarele de unde falsificatorul a scos cuprinsul documentului.

O monedă hibridă descoperită în jurul Bârladului

- urmare din pagina 1 -

Moneda datează din 1783, deși ultima cifră se vede mai greu, moneda fiind ciobită ușor. Datează din perioada celor trei împărțiri ale Poloniei, 1772, 1793, 1795,² mai precis dintre prima și a doua.

Să privim aversul: este o emisiune prusiană, tipică monedei mărunte, adică pfennig sau 1/48 thaler sau 1/24 thaler. După poziția milesimului, care încadrează monograma FR, și după forma monogramei, optăm pentru un aversul monedei de 1/48 thaler, monedă emisă de Frederic II cel Mare.³ Reversul: reversul ar fi trebuit să arate altfel, adică menționând valoarea monedei. În schimb avem de-a face cu reversul unei tipice monede poloneze de la sfârșitul sec.XVIII, monedă emisă de Stanislaus Augustus, o coroană așezată pe un cerc împărțit în patru cadrane.⁴

Se pare că este o monedă hibridă de secol XVIII. Monedele hibride nu reprezintă o noutate, ele fiind prezente încă din Antichitate,⁵ iar prezența lor continuă și în Evul Mediu.⁶

Monedele de secol XVIII sunt ceva comun pe teritoriul românesc, ele fiind prezente în toate regiunile, atât ca tezaure cât și monede izolate.⁷

Sistemul monetar prusac este relativ nou, din moment deabia în 1701 electorul de Brandenburg este recunoscut ca rege al Prusiei. La venirea pe tron al lui Frederic sistemul monetar se baza pe reichstalerul creat în secolul anterior, dar raportul aur –argint se schimbă acum. În plus regiunile care alcătuiau atunci Prusia erau destul de diferite și o reformă monetară putea ajuta și la unitatea statului. Reforma din 1750 condusă de Johan Graumann a dus la crearea unui sistem supraregional bazat pe 3 nominaluri de aur, de foarte bună calitate, pe taler și pe diviziunile lui.⁸ Reforma a venit la timp pentru că între 1756 și 1763 are loc Războiul de 7 ani, război care va pune Prusia față în față cu Austria, Rusia și Franța. Pentru a finanța războiul Frederic produce o devalorizare continuă a monedei, prin reduceri succesive de metal prețios, care ajung spre 1760 la două treimi. După terminarea războiului, prin reforma din 1764, monedele revin la valoarea din 1750. Monedele devalorizate au circulat și în Polonia afectând grav economia acesteia.

De fapt unul din scopurile lui Frederic, încă de la venirea lui pe tron, a fost destabilizarea economică a Poloniei. Prusia emite în monetăriile sale, Berlin, Königsberg, Sczezscin și Wrocław, monede inferioare calitativ, care purtau numele lui Frederic cel Mare dar imitau emisiunile poloneze contemporane.⁹ Este contextul în care la tronul Poloniei vine Stanislaus Augustus Poniatowski (1764-1795). Acesta inițiază repede o reformă monetară care va avea loc în 1766, reformă bazată pe un nominal de aur, șase de argint și 4 de aramă,¹⁰ menite a acoperi toate nevoile pieței. Polonia se alinia la sistemul german, bazat pe marca de Kolin, din care se băteau 10 taleri polonezi.¹¹

Problema majoră a fost că în momentul în care au pornit reforma și au stabilit nominalurile și valoarea lor, au pornit de la un preț al argintului subevaluat. Acest lucru a dus la costuri mult mai mari ale importurilor de metal prețios, și implicit la o diminuare treptată a producției de monede.¹² În același timp prusacii scoteau moneda poloneză de bună calitate și invadau Polonia cu monedă proprie, inferioară.¹³ Regele este presat să schimbe raportul dar acest lucru va avea loc în 1787. Între timp se produsese prima împărțire a Poloniei, care-i răpise o treime din teritoriu.¹⁴

Moneda prezentată de noi face parte, credem noi, din grupul monedelor imitative, hibride, emise de prusaci, scopul fiind destabilizarea economiei poloneze. Mai există și

posibilitatea de fi un fals al unei monetării locale sau un fals de război. Ea a ajuns în zonă, cel mai probabil, datorită soldaților austrieci și ruși care au participat la războiul ruso-austro-turc din anii 1787-1792, în zonă fiind mai multe operațiuni militare finalizate cu bătăliile de la Focșani și Mărtinești.¹⁵

Note:

1. Spre exemplificare S.Langu, C.Onel și Gh.Gherghe, *Note asupra unor descoperiri monetare din județul Vaslui*, „Danubius”, XXVIII, 2010, p.263-266, S.Langu, C.Onel, *Câteva monede din două colecții bărlădene*, „Acta Musei Tutovensis”, Bârlad, VI, 2011, p.136-139, S.Langu, C.Onel, *Două noi monede din colecția Muzeului „V.Pârvan” din Bârlad*, „Acta Musei Tutovensis”, Bârlad, VII, 2012, p.158-159
2. Despre subiect George Sandford, *Historical Dictionary of Poland*, second edition, Lanham, Maryland, and Oxford, 2003, p.136-137
3. *Standard Catalog of German Coins 1601-present*, compiled by N.Douglas Nicol, edited by Colin R. Bruce II, Iola, 1998, p.687, 692, 693, Piotr Kalinowski, *Śląskie Monety Królestwa Prus*, Katalog, Kalety, 2006, p.24, Erich Neumann, *Brandenburg -Preußische Münzprägungen unter der Herrschaft der Hohenzollern 1415-1918 (2 Bde.)*, Köln 1998, Band 2 (1701-1918), p.311
4. Kopycky, *Ilustrowany Skorowidz pieniędzy Polskich i z Polska Związanych Tablice*, Czesc 1, Warszawa, 1995, p.126, *Standard Catalog of World Coins, Eighteen Century 1701-1800*, Third Edition, Iola, 2002, p.1036, Jan Hunka, *Orientacna prirucka europskych minci 16-20 storocia, Il-cast-mince polska (1506-1864)*, Nitra 1997, p.85, tab IIb, Tadeusz Iger, *Katalog trojakow polskich*, Warszawa, 2008, p.260, Marian Gumowski, *Handbuch der polnischen Numismatik*; reprint Graz 1960, p.173, Fischer, *Katalog Monet Polskich*, Bytom, 2007, p.213
5. Vezi R. A. G. CARSON, *Coin hoards and Roman coinage of the third century AD*, in *Studies in Numismatic Method presented to Ph.Grierson*, Cambridge University Press, 1983, p.70-71, Carmen Marcos, *Denarios híbridos romano-republicanos: ¿fraude o error de taller?*, în *Rutas, ciudades y monedas en Hispania. Actas del II Encuentro Peninsular de Numismática Antigua (Porto, 1997)*, Madrid, 1999, pp. 47-54, Gerd Stumpf, *Hybrid coins*, in *Brill's New Pauly, Antiquity volumes* edited by: Hubert Cancik, Helmuth Schneider. Consulted online on 17 July 2017
6. Ian Stewart, *Imitation in later medieval coinage: the influence of Scottish types abroad*, in *Studies in Numismatic Method presented to Ph.Grierson*, Cambridge University Press, 1983, p.312, 314, în spațiul german sunt denumite „Zwittermünzen”, datând de la începutul sec. XVI, Albert Frey, *A Dictionary of Numismatic Names their official and popular designations*, New York, 1917, p.156
7. Al.Popeea și G.Custurea, *Tezaurul monetar din secolul al XVIII-lea de la Lanurile (jud. Constanța)*, „BSNR”, 1976-1980, nr. 124-128, p.389-394, Mariana Marcu, *Tezaurul monetar din secolul al XVIII-lea de la Paloș (jud.Brașov)*, „BSNR”, 1976-1980, nr. 124-128, p.395-410, I.Spiru, *Informații asupra circulației monetare în județul Teleorman în secolele XIV-XIX*, „BSNR”, 1976-1980, nr. 124-128, p.651-658, A.Moglan, C.Văleanu, V.Buthariu, *Un tezaur monetar din secolul al XVIII-lea descoperit la Iași*, „SCN”, I, SN, 2010, p.121-150
8. A. Engel, R. Serrure, *Traite de numismatique moderne et contemporaine*, premiere partie, Paris, 1897, p.132, vezi https://www.bundesbank.de/Redaktion/EN/Downloads/Bundesbank/Money_Museum/a_prussian_king_and_his_money.pdf?__blob=publicationFile, accesat pe 17.07.2017
9. Grzegorz Wójtowicz, *The Origin and History of the Polish Money. Part I*, „Bank i kredyt”, Warszawa, Vol. 37, 2006, 11/12, p. 9
10. Engel, Serrure *op.cit.* p.540
11. Grzegorz Wójtowicz, *op.cit.*, p.7
12. *Ibidem*
13. *Ibidem*
14. E.Zöllner, *Istoria Austriei*, traducere de A.Armbruster, vol. II, București, 1997, p.389-390
15. Vezi și S.Langu, *Un episod mai puțin cunoscut al războiului ruso-austro-turc din 1787-1792: „Bătălia” de la Mănăstirea Adam*, în „Studii și articole. Istorie, educație, cultură.”, 2, Galați, 2017, p.26-34

CENTENARUL UNIRII

- urmare din pagina 1 -

Bombardamentul realizat de aceasta duce la distrugerea lucrărilor române de fortificație și comunicație. Din nou, gazele asfixiante au efect asupra militarilor noștri. Divizia a 5-a, deja greu încercată, nu reușește să mai țină piept puhoiului inamic. Soldații sunt epuizați, rezervele nu mai există. Pe mai multe coloane, germanii ajung pe malul Siretului. O parte dintre ai noștri încearcă să treacă înot râul. Pierderile sunt cumplite, dintr-un regiment întreg se salvează numai aproximativ 100 de oameni, iar aceștia se concentrează în fața podului. Să mai amintim că în această luptă, dar și, în general, la Mărășești, s-au sacrificat și ofițeri din misiunea franceză, care au înțeles să fie alături de români în cele mai periculoase situații.

Totul se concentrează, în continuare, asupra podului de la Cosmești, care asigura, după cum am văzut, atât comunicațiile feroviare, cât și cele rutiere. În momentul în care situația devenise extrem de gravă, apar unități din Divizia a 4-a care, împreună cu ceilalți luptători, reușește în ultimul moment să salveze principalul obiectiv al luptelor, podul atât de dorit de germani. Atunci când a fost necesar, podul a fost aruncat în aer, ceea ce a pus capăt intențiilor inamicului.

Alte confruntări importante au fost cele de pe plaiul Munceiului. Și aici, pentru a nu-știi-câta oară, se repetă momentele de lașitate ale soldaților ruși. O parte dintre ei sunt readuși pe poziții de un regiment de cazaci, unitate de elită a armatei ruse, care serveau și ca poliție militară, „convingându-i” pe infanteriștii ruși cu lovituri de bici și înțepături de sulită să-și facă, totuși, datoria.

Armata a 2-a română, principala forță în bătălia de la Mărășești, se află și acum într-o situație incertă, deoarece nu are flancurile asigurate. Totuși românii reușesc să-i respingă pe germani și să reocupe platoul Munceiului. Situația se agravează, însă, în ziua de 16 august, când luptele devin mai crâncene, și doar cooperarea cu trupele generalului Averescu, antrenate, în cea mai mare parte, în luptele de la Oituz, reușește să restabilească situația, oprind încercarea germanilor de a înainta. În continuare, luptele se concentrează la Panciu. Și aici, presiunea germană este din ce în ce mai puternică. În seara zilei de

16 august, inamicul încearcă un atac de surprindere, fără atac de artilerie, crezând că ploaia torențială care se dezlănțuise va masca mișcările sale. Spre uimirea lor, românii resping atacul. În următoarele două zile domnește o acalmie relativă, ambii adversari încearcă să folosească acest răgaz pentru consolidarea pozițiilor. Constantin Kirițescu face, cu acest prilej, un nou elogiu militarilor români și conducătorilor de atunci ai țării: *„Cea mai sigură apărare o făceau, însă, voința de luptă a soldaților, energia lor neînfrântă. Erau ziduri mai puternice decât întăriturile cele mai meșteșugite. Nimic nu putea înălța sufletele luptătorilor, nici mări mai mult curajul lor în luptă, decât când vedeau în mijlocul lor pe capii încoronați ai țării lor împărțând aceleași primejdii, pătimind în aceleași temeri și bucurându-se de aceleași izbânzi. Era, în clipa cea grea, imaginea celei mai desăvârșite uniri a tuturor fiilor țării, de la cel ce purta coroana mării și a durerii, până la cel ce ținea garda tranșeei cu arma, prinși cu toții în același simțământ: dragostea de țară și sfortarea, până la jertfirea de sine, pentru mântuirea ei. Regele Ferdinand însuși a venit, în zilele cele mai cumplite ale bătăliei, ca să examineze situația cu ochiul sigur al șefului și a stat, ceasuri întregi, în mijlocul statelor majore ale comandamentelor, nepăsător de pericol, în ploaia de obuze și de șrapnele.”*

Bătălia de la Mărășești dura de 13 zile, cu mari pierderi, iar germanii nu reușiseră să obțină nici un succes palpabil. Liniile rusești, pe care le cuceriseră temporar, erau acum pierdute și întărite de trupele românești. Niciunul din marile obiective propuse nu fusese atins, nici cel mai dorit dintre acestea, adică trecerea Siretului. Machensen, care purta supra-numele de „Spărgătorul de fronturi”, se dovedise neputincios până acum. Se hotărăște pentru un atac decisiv, adică îndreptat, de data aceasta, numai asupra românilor, sectorul de front al acestora fiind cel mai important. Marele cartier german hotărăște începerea unei mari ofensive la Mărășești, combinată cu activitățile militare de la Oituz. În concepția lui Machensen, lovitura principală trebuia dată într-o zonă cuprinsă între Panciu și Mărășești, unde se aflau Divizia a 13-a română și ce mai rămăsese din Divizia a 5-a. Un punct de cea mai mare

importanță era pădurea de la Răzoare, de unde puteau fi controlate căile de comunicație. Împotriva Răzoarelor sunt concentrate mai multe trupe inamice, grupul de atac fiind format din cinci divizii, susținute pe flancuri de alte mari unități. Românii erau protejați de o linie de tranșee bine gândită, întinsă pe dealuri, dar și în zonele mai joase. Linia proteja localitatea Mărășești, până atunci foarte puțin cunoscută în țară. Înaintea bătăliei domnea obișnuitul calm care, întotdeauna, a precedat marile furtuni. Bombardamentele reciproce sunt mult mai intense de data aceasta, iar primele victime mai importante sunt în rândul românilor, care pierd slabele lor lucrări de fortificare. Frontul de atac este extins de la Mărășești până la Cosmești, deși cea mai mare concentrare rămâne cea din fața Mărășeștilor. Cele mai grave lovituri le primesc Divizia a 9-a și Regimentul 9 de vânători, în cea mai mare parte aflat în linia întâi. Un atac din flanc pare aproape decisiv pentru Divizia a 9-a, dar comandantul acesteia, generalul Scărișoreanu, restabilește forța combativă a acesteia. Rezistența română îi obligă pe germani să caute noi și noi puncte vulnerabile, mai ales acolo unde legăturile dintre unitățile noastre nu erau bine organizate. Pretutindeni, însă, este respins, un succes temporar fiind ocuparea unei părți din fabrica de zahăr, un obiectiv mereu disputat de aproape două săptămâni. Nu rezistă mult nici acolo, deoarece devin victimele unui dublu atac încrucișat. Legăturile dintre Divizia a 13-a și cea de-a 10-a erau în partea de nord vest a pădurii „La Răzoare”, un nume intrat în patrimoniul eroismului românesc. Atacurile de aici ale infanteriei germane se repetă mereu, inamicii vin val după val. Folosind accidente de teren, reușesc o înaintare pe poziții în sectorul Regimentului 9, spre gara Mărășești, la un moment dat ocupând-o, chiar, parțial. Succesul este, însă, de foarte scurtă durată, fiindcă ceea ce mai rămăsese din Regimentul 9 reușește să recucerească poziția. Dar situația devine tot mai grea pentru armata română, inamicul descoperă și exploatează un punct slab între două regimente și reușește o străpungere. Pierderile noastre sunt mari, între rănii se înscrie și un comandant de regiment, colonelul Rosetti. Putem vorbi de un moment culminant: o victorie germană

ar fi însemnat ca trupele române de la Mărășești să meargă în prizonierat sau să fugă peste Siret. O ultimă speranță este intrarea în foc a rezervei Diviziei a 9-a.

Trebuie să remarcăm, în acele momente de mare gravitate, faptele de eroism ale căpitanului Grigore Ignat din Bârlad. Se cuvine, în amintirea acestuia, să cităm un larg pasaj din cartea lui Constantin Kirițescu: „Căpitanul Ignat primise ordinul să țină pe loc înaintarea inamicului cu orice preț. El a înțeles care e singurul preț cu care se poate plăti oprirea inamicului și nu i s-a părut prea mare. Mitralierele încep să țcăne, iar dușmanul e pironit în fața tranșeei. Artileria germană reperează tranșeea și aruncă ploaie de șrapnele peste compania de mitraliere; ea stă neclintită și țcăniturile precipitate parcă numără viețile pe care le răpune și tot nu prididește. De două ori dușmanul amenință cu împresurarea. De două ori și compania își schimbă așezarea și secerișul nu contenește... Căpitanul Ignat dă un ordin scurt. Ofițerii și gradații la „piese”. Și el însuși se așează la piesa numărul 1. Sub mana dibace a maestrului, glasul mitralierei izbucnește mai furios decât oricând și minutul fatal sosește. Puhoiul dușman a trecut peste mormanul de cadavre semănat în fața companiei eroice și s-a năpustit, furios, în linia ei de fier și foc. Cei din urmă servanți, rămași în viață sunt țintuiți cu baionetele pe mitralierele lor. La postul său, căpitanul Ignat, străpuns de zeci de baionete, cade, îmbrățișând țeava înroșită a mitralierei pe care o servise în cea din urmă clipă. Jertfa lor nu a fost zadarnică, oprirea chiar pentru un scurt timp a înaintării inamice a servit ca răgaz pentru sosirea unor noi rezerve.”

Victoria

În noua situație creată, la Răzoare, prin sosirea rezervelor este realizat, la cota 100, un contra-atac românesc care-i înflăcărează pe ostașii noștri. Pentru moment, germanii se retrag și, în vâltoarea atacului nostru, se remarcă în mod deosebit sergentul Iliescu Ignat, care capturează patru mitraliere și face prizonieri pe toți servanții, împreună cu ofițerul comandant. Fapta sa eroică a fost consemnată de Constantin Kirițescu, iar personalitatea sa este evocată și în lucrarea „Omagiu eroilor județului Vaslui”, de Constantin Chiper, Nicolae Mihai, Mircea Fitcal. Cităm din această lucrare: „Încercând să stăvilească înaintarea trupelor germane către cota 100, apărată de compania de mitralieri, sergentul Ignat Iliescu a raportat mai târziu această situație dramatică: „Răzbiți

de atacul nostru, nemții au întors spatele, căutându-și scăparea prin fugă. În urma lor rămăneau trupuri însângerate, în care viața se stinge încetul cu încetul. Cei răniți strigau după ajutor, în limba lor, dar prin forța împrejurărilor eram siliți să continuăm înaintarea pentru a nu da timp vrăjmașului să se reculeagă și să ne atace din nou, tocmai acum când aveam izbânda aproape”.

Faptele de arme ale sergentului Ignat Iliescu, originar din Grumezoaia, județul Vaslui, au fost apreciate de comandantul său de divizie și, la propunerea acestuia, a fost înaintat la gradul de sublocotenent și decorat cu Ordinul militar „Coroana României”. Sosesec, însă, noi și noi trupe germane. Luptele ajung la o nemaîntâlnită intensitate, trei companii românești încearcă să țină piept valurilor din ce în ce mai numeroase de germani, luptând corp la corp cu baioneta și patul puștii. Dușmanii sunt dornici să folosească la maximum superioritatea numerică și să creeze spărturi în frontul românesc, urmărind încercuirea unor unități militare mai mici.

Divizia a 10-a românească (în frunte cu Regimentul 47) se opune cu dârzenie unor divizii germane și austriece. Un moment deosebit de grav este cel în care Regimentul 47 pierde legătura cu celelalte unități și este amenințat de învăluire. Reușește, însă, să rămână pe poziție, să-și protejeze flancurile, până când un bombardament de artilerie românesc stăvilește atacurile inamicului și până când îi vin în ajutor rezervele Diviziei a 13-a. Nici situația generală a acestei divizii nu era, însă, prea bună, deoarece presiunea inamică dusese la pierderea liniei întâi de apărare și erau amenințate chiar pozițiile artileriei. Dar, în momentul cel mai critic, românii au curajul unui contra-atac la care germanii și austriecii nu se așteptaseră. Sunt aruncate în luptă toate forțele noastre și, cu tot barajul de foc al inamicului, asaltul românesc nu se oprește. Avântul românilor reușește să-i însuflețească și pe artileriștii ruși care, de data aceasta, ne susțin în mod eficient. Dar nu toate sectoarele frontului erau în aceeași situație. În partea de nord-est a pădurii Răzoare, germanii au un moment în care se cred aproape de victorie, dar, spre uimirea lor, românii își revin. Inițiativa ne aparține de acum întru totul, retragerea trupelor germane se face în dezordine, soldații își aruncă armele, încercând să se salveze prin fugă. Comandantul Diviziei a 13-a caută să valorifice cât mai mult victoria realizată prin acest contra-atac. Cu aprobarea comandamentului corpului de armată, se realizează o concentrare de forțe care susțin o înaintare permanentă a forțelor noastre.

Deja, 400 de soldați și ofițeri inamici devin prizonierii noștri. Germanii sunt convinși că se află în pragul unei catastrofe: „O panică nebună cuprinde acum rândurile demoralizate ale dușmanului. O parte din artilerie înhamă caii și fuge de pe poziție. La Focșani e o debandadă generală. Comandamentul împachetează și se pregătește de plecare. Comandantul închisorii predă ofițerului român, cel mai înalt în grad dintre prizonierii săi, comanda asupra gărzii germane și a prizonierilor români, anunțându-l că germanii evacuează orașul. Pe străzi, răniții culcați de-a lungul trotuarelor se plâng și strigă să fie ridicați mai repede, că vin românii și-i omoară.” (Kirițescu, op. cit., II, p. 130).

Situația cerea, însă, pentru românii luarea unei hotărâri decisive. Se pune problema unei ofensive generale, a exploatării la maximum a victoriei, dar, din păcate, s-a renunțat la aceasta deoarece lipseau rezervele necesare, iar unitățile Diviziei a 13-a, ce se dovedise atât de valoroasă, erau epuizate și decimate. În schimb, germanii aveau rezerve noi, odihnite, la nivel de divizie. O confruntare sângeroasă are loc la marginea Mărășeștilor, unde germanii încearcă să recâștige teren, fără a avea rezultatul scontat. Au căzut 114 ofițeri și 4.800 de soldați din partea noastră, dar numărul soldaților dușmani doborâți era mult mai mare, la care se adăugau și 700 de prizonieri capturați de ai noștri. Comandanții germani recunosc înfrângerea și precizează: „Pentru că o punere în ordine a unităților și un repaus al trupei se arată absolut necesare și pentru că, în urma luptelor grele, efectivul infanteriei scăzuse, o continuare a ofensivei nu mai păru de consiliat, și, în consecință, se ordonă, deocamdată, să se păstreze și să se fortifice pozițiunile cucerite.”

Victoria românească a însemnat, totodată, declinul absolut pentru mareșalul Machensen, până atunci obișnuit numai cu victorii. Respingerile atacurilor inamice asupra localității Mărășești au avut un mare ecou nu numai în România, ci și pe plan internațional, Mărășeștii devenind un simbol al vitejiei și eroismului românesc, recunoscut atât de dușmani, dar în primul rând de aliați: „În anul 1920, orașul a fost decorat cu „crucea de război” de președintele Franței, Paul Deschanel. În decretul citit de către mareșalul Joffre, învingătorul de la Marna (cum îl numesc francezii), se spunea: „Orașului Mărășești, nobila localitate, martoră a zilelor de grea cumpănă și a luptelor glorioase din 1917, în momentul când armata română, luptând împotriva trupelor germane superioare ca număr, printr-o rezistență îndârjită, a oprit o ofensivă

care, după speranța inamicului, trebuia să fie hotărâtoare și a silit pe dușman să renunțe la luptă, după pierderi grele.” (Ion Cupșa, „Armata română în campaniile din anii 1916-1917”, p. 248).

Bătălia de la Mărășești rămâne cel mai important eveniment al primului război mondial pentru români prin durata sa în timp, prin proporțiile și intensitatea sa. Ea a fost și o ilustrare a nivelului superior la care ajunsese pregătirea de luptă și experiența militarilor români, atât la cei din comandament, cât și la simplii soldați. Marea desfășurare de trupe inamice nu l-a ajutat pe inamic să-și realizeze țelurile extrem de ambițioase: cucerirea Moldovei, desființarea statului român, ocuparea Odesei etc., având ca finalizare ieșirea din război a României și a Rusiei. Dacă românii și-au anunțat pierderile care, având în vedere ansamblul tuturor acțiunilor militare pe toată perioada de desfășurare a campaniei, s-au ridicat la 450 de ofițeri și 21.000 de soldați morți, răniți și dispăruți, pierderile rușilor nu se cunosc, iar germanii au ascuns pierderile lor.

După cum am mai spus, ecoul internațional a fost cu totul deosebit. Dacă Machensen a păstrat tăcerea asupra înfrângerii sale, generalul von Morgen consemnează în memoriile lui: „Rezistența dușmanului, în special a românului, a fost neobișnuit de dărză și s-a manifestat prin 61 de contra-atacuri în decursul celor 14 zile de luptă. Ele au condus mai ales la lupta cu baioneta. Acestea au pricinuit germanilor pierderi

considerabile, pe când atacurile asupra pozițiilor puternic fortificate... au costat mai puține victime. Luptele din august ne-au adus, fie drept, un succes local, dar nu unul hotărâtor; ele au dovedit că românii deveniseră un adversar respectabil. După ce făcuseră o pregătire de 6 luni înapoia frontului sub conducerea franceză, ei se băteau mai bine, erau conduși cu mai multă dibăcie și, în special, artileria și infanteria cooperau mai concordant decât la începutul campaniei.” (apud Kirițescu, op. cit., II, p. 134)

Și în alte scrieri germane apar aprecieri asemănătoare, subliniindu-se, mai ales, capacitatea românilor de a lupta cu energie uimitoare în luptele corp la corp. Să nu uităm două episoade eroice ieșite, undeva, din comun: jertfa Ecaterinei Teodoroiu și a Măriucheii Zaharia, fetița de 12 ani care a murit ca observator de artilerie. Cu totul întristător este faptul că se intenționează, de către responsabili din Ministerul învățământului, luarea unei incalificabile decizii de eliminare din manualele școlare a rândurilor despre Măriuca Zaharia. La sfârșitul bătăliei, generalul Eremia Grigorescu dă un înflăcărat ordin de zi adresat eroicilor luptători: „Prin rezistența ce ați opus cu piepturile voastre la Mărășești și Muncelu, ați făcut să se întunece visurile de cucerire ușoară a părții ce ne-a mai rămas din scumpa noastră țară. Ați făcut să reînvie în mintea tuturor amintirea glorioasă a faptelor străbunilor noștri. Fiți gata să

arătați liftelor sălbatice că românul nu are de dat din pământul scump al țării decât locul de mormânt. Din sângele vostru se va ridica, curat și măreț, o țară românească a tuturor românilor.” (apud Ion Cupșa, pp. 253-254).

Foarte probabil cei care au hotărât în zilele noastre să vândă pământul românesc la străini nu știu nimic despre generalul Eremia Grigorescu și nici despre istoria românilor. Constantin Kirițescu încheie, astfel, capitolul atât de extins despre bătălia de la Mărășești: „Pentru noi, românii care am făurit victoria cu priceperea comandanților, cu vitejia și sângele îmbelșugat vărsat al trupelor, Mărășeștii vor rămâne pagina cea mai reușită a marelui nostru război național. După desfășurarea tragică a campaniei din 1916, după perioada de luptă încordată, de așteptare plină de neliniște și speranțe din iarna și primăvara lui 1917, Mărășeștii au venit, după Mărăști, ca să facă dovada că vigoarea sufletului românesc nu se alterase. Și această dovadă era necesară pentru noi înșine, și pentru dușmani, și pentru prieteni, căci drapelul marilor revendicări naționale, pe care-l desfășurasem în august 1916, nu trebuia să umbrească un popor care-și cerșește drepturile, ca preț al suferințelor și al umilințelor ce poate să îndure, ci o națiune vigoasă care-și aruncă cu putere sabia pe platanul victoriei și-l face să se aplece. Cu Mărăști și Mărășești luăm, iarăși, loc cu fruntea sus, în rândul prietenilor și aliaților noștri.” (op. cit., II, p. 134)

BÂRLADUL - CAPITALĂ MILITARĂ

(noiembrie 1916 – martie 1917)

Marcel PROCA

La o sută de ani de la participarea României la primul război mondial, în istoriografia română rolul militar și politic jucat de Bârlad în perioada grea a retragerii, ca urmare a înfrângerii suferite de armata română în campania din 1916, nu este tratat fiind doar amintită - când nu e ignorată sau eludată în totalitate - temporara ședere aici a cuplului regal¹ ori a Marelui Cartier General al Armatei Române² și cel al armatei ruse. Acest aspect poate fi sesizat cu ușurință, în lucrări și articole, mai vechi ori recent apărute, având ca temă participarea României la primul război mondial și care se referă în mod exclusiv la importanța lașului³ în această perioadă, de grea încercare pentru români.

Regele Ferdinand I, generalul Zaharov și Principele Carol,
6/9 decembrie 1916, Piața Domnească – Bârlad

Pentru o scurtă perioadă de timp, noiembrie 1916 – martie 1917, orașul a avut o importanță mai mare decât mărimea sa (centru militar și factor de influență politic), constituind o adevărată "capitală militară" a României neocupate de inamic. Aici au activat nu numai Marele Cartier General al Armatei Române și omologul său rusesc pentru trupele aflate pe frontul din România, ci și Marele Cartier Regal (la Zorleni⁴, în proximitatea Bârladului), Misiunea Militară Franceză condusă de cunoscutul general Henri Berthelot⁵ precum și cea rusă⁶.

În aceste condiții la Bârlad a funcționat "Comandamentul Frontului Român"⁷, regele având nominal comanda supremă pe frontul românesc, iar generalul rus Vladimir V. Zaharov⁸ fiind în funcția de șef de stat major al lui Ferdinand⁹ pentru trupele rusești. De asemenea și-au desfășurat activitatea în urbe: Comandamentul Armatei a I-a române¹⁰, Cartierul general al armatei a IV-a ruse¹¹, spitale de campanie¹², școli militare de specialitate¹³, diferite servicii și organisme, unități aflate în refacere, un lagăr de prizonieri¹⁴, un aerodrom militar, depozitele de subzistență ale Armatei a I-a române¹⁵ etc.

Bârladul fiind situat la o distanță mică de Mărășești și linia frontului, a trăit din greu proximitatea războiului. Urbea era înțesată de refugiați și de numeroasele efective militare (românești și rusești) cantonate în localitate și în împrejurimi;

iar populația era afectată de: necesitatea cazării soldaților, rechiziții, lipsa alimentelor, speculă, frig, foamete și diferite boli. La acestea se adăugau suferințele morale determinate de rănirea ori pierderea celor apropiați în luptă.

Efortul a fost cu atât mai mare cu cât orașul nu cunoscuse o dezvoltare edilitară deosebită și nu dispunea de un fond de locuințe capabil să găzduiască un asemenea surplus de populație. Bârladul nu era deloc pregătit pentru o asemenea situație, adăpostirea instituțiilor și a zecilor de mii de refugiați punând probleme deosebit de dificile. Lipsind clădirile elegante și încăpătoare, ale Bucureștilor, găsirea spațiilor dorite pentru comandamente militare, somități militare, politice ori culturale; cantonate, în refugiu sau în trecere, era foarte grea, trebuind să fie înduplecați și proprietarii clădirilor, unii fiind din protipendada locală. Era mai ușor pentru cei care aveau cunoștințe în zonă ori rude, cum a fost cazul poetului Al. Vlahuță ce și-a găsit adăpost în casa profesorului de muzică Eugen Bulbuc¹⁶ de la Liceul "Gh. Roșca Codreanu".

Gradul ridicat de supraaglomerare îl putem deduce și dintr-un inedit raport al maiorului Petrovicescu Constantin¹⁷ către comandatul Marelui Cartier General, datat 9 decembrie 1916, în care se precizează că "din cauza marelui număr de ofițeri sosiți în garnizoană, precum și din aceea a refugiaților din alte părți, capacitatea de cantonament a orașului Bârlad a fost redusă cu totul, așa că în prezent, nu se mai poate conta pe nici o locuință în care să se poată adăposti vreun ofițer" și pentru remedierea situației se propune să se "amenajeze în spitalul aflat la Școala profesională de fete (care ar trebui evacuat) mai multe camere în care să se poată cartirui ofițerii ce ar sosi aici înainte" și "să se mențină în gara locală (pentru necesități de cazare n. ns.) trenul Marelui Cartier General".¹⁸

Problema era complicată și de faptul că multe cadre din structurile militare erau însoțite și de familie, iar în cazul multora poziția le permitea să emită pretenții în privința condițiilor de cazare. Într-o situație cu membrii acestei instituții realizată în toamna anului 1917, la Iași, la un număr de 373 de cadre cu tot cu membrii misiunilor străine¹⁹ se adăugau alți 230 de membri ai familiilor acestora²⁰. Dintre personalitățile marcante ale supremei instituții de comandă românească îi regăsim cazați în decembrie 1916 la Bârlad: pe generalul Dumitru Iliescu²¹ la cetățeanul Th. Ioan²², generalul Constantin Prezan²³ pe Strada Regală (Casa Palade), generalul Constantin Christescu²⁴ pe Bulevardul Palade, pe colonelul Paul Angelescu pe Strada M. Kogălniceanu (la dr. Cerchez), colonelul Ioan Rășcanu pe aceeași stradă etc. .

Bârladul devenise astfel un oraș supraaglomerat de populația refugiată aici, inundat de o masă amorfă de uniforme militare românești și rusești²⁵ la care mai apoi se vor adăuga și cele franceze²⁶. Peste tot dar mai ales "în localurile publice, înghesuții în cea mai scârboasă promiscuitate, se vedeau generali, coloneli și o puzderie de ofițeri de toate armele și de toate gradele, lăsând impresia uitării datoriei ce li se impunea, de a suporta deopotrivă cu soldatul rigorile situației nenorocite pe care războiul le crease".²⁷ La polul opus, generalul Henri Berthelot scrie că se află "într-un orașel din Moldova, care este destul de *cocher*".²⁸

Pamfil Șeicaru, ajuns și el în retragere cu resturile unității sale la Bârlad, face întristat o trecere în revistă a înfățișării de atunci a orașului de care își aducea aminte cu drag: "Tot

farmecul orașului de provincie, cu străzile tăcute pe care trec în ritm lent oameni care se cunosc și își dau prietenos binețe, dispăruse. O îmbulzeală de soldați, de ofițeri, de civili, în căutare de o locuință, de un restaurant, interesându-se de trenurile care plecau spre Iași, agitați, vorbind tare, vociferându-și nemulțumirile, crea o atmosferă de evadare trivială, de zăpăceală agresivă. Se simțea în toată această generală dezordine ecoul înfrângerii care frânsese optimismul de la începutul războiului”.²⁹

La începutul campaniei din 1916 Marele Cartier General a fost dislocat la Periș³⁰ și mai apoi, în perioada retragerii, la Buzău unde a ocupat imobilul Palatului Comunal.³¹ Previzibila înfrângere a armatei române în Bătălia pentru București a impus luarea hotărârii privind această dislocare într-o localitate unde erau condiții mai adecvate de instalare și conducere a operațiunilor în curs de desfășurare.³² Șeful Misiunii Militare Franceze din România nota, într-o scrisoare expediată cumnatei sale Louise pe 26 noiembrie/9 decembrie 1916, următoarele: „Am părăsit și noi Perișul, care îmi plăcea mult, pentru a veni într-un oraș numit Buzău, unde de altfel, nu vom rămâne prea mult timp, pentru că imediat ce vor sosi rușii, trupele românești vor trece la reorganizare în spatele lor. Noi îi vom urma bineînțeles, pentru a încerca să refacem această armată cât mai curând posibil și să recâștigăm cu ea pământul țării, dar consider că este nevoie de cel puțin trei luni pentru această realizare”.³³

Activitatea Marelui Cartier General din această locație a fost de scurtă durată, în seara zilei de 23 noiembrie/6 decembrie 1916, folosind aceeași procedură ca în cazul mutării de la Periș, secțiile și birourile cu personalul și materialele stabilite fiind transportate cu trenul la Bârlad. În contextul evoluției nefavorabile a campaniei militare și a contraofensivei Triplei Alianțe în zona munților Carpați, în principal pe direcția Predeal – București, s-a dispus pregătirea a două garnituri de tren pentru mutarea Marelui Cartier General într-o cu totul altă locație, fără ca aceasta să fie indicată. Trenul regal, spre exemplu - numerotat nr. 2, avea în componență un vagon de siguranță, un vagon regal, un vagon restaurant și unul pentru suită, două vagoane clasa a II-a pentru personal, două vagoane pentru bagaje, 8 vagoane pentru automobile și trei vagoane de trupă.³⁴

Noua locație era considerată mai sigură în condițiile unei neașteptate de rapide înaintări inamice pe valea Prahovei. De asemenea Bârladul era considerat corespunzător, din rațiuni de ordin militar, prin distanța convenabilă până la aliniamentul trupelor româno-ruse aflate în retragere și menținerea unui contact optim cu acestea.

Alături de Marele Cartier General a plecat și generalul Berthelot, care consemna în memoriile sale la 24 noiembrie/7 decembrie 1916 că “trenul nostru pentru Bârlad pleacă la ora opt seara sub supravegherea iluminată de o lanternă a colonelului [Eracle] Nicoleanu” și continuă în ziua următoare: “Sosire la Bârlad la ora 7. Instalare în cursul dimineții în clădirea liceului. Saharov a primit titlul de adjunct al regelui pentru comanda trupelor ruse pe frontal român. Și el trebuie să se instaleze tot aici.”³⁵ Generalul Berthelot a fost însoțit de medicul Coullaud³⁶ și alți membri³⁷ ai Misiunii Militare Franceze (Victor Pétin³⁸, Charles Marchal-Perier³⁹, De Vaulchier, Vouillemin⁴⁰, Léon Sthégens⁴¹ etc.)⁴². Generalul rus Zaharov nu se va arăta deloc grăbit, făcându-și apariția abia pe 4/17 decembrie.⁴³

În seara zilei de 24 noiembrie/7 decembrie 1916, Marele Cartier General era deja instalat în clădirea Școlii Normale “Principele Ferdinand”⁴⁴, în timp ce Ferdinand I și-a fixat Cartierul Regal la Zorleni în localul Orfelinatului agricol “Principele Ferdinand” (23 noiembrie/8 decembrie 1916 – 25 martie/7 aprilie 1917⁴⁵); departe de aglomerația și tumultul Iașului, dar și de freamătul unui mic târgușor de provincie devenit aproape peste noapte centrul militar a ceea ce mai

rămăsese din Vechiul Regat. Stabilirea regelui Ferdinand I aici a impus și necesitatea gravității în jurul acestui sat, limitrof Bârladului, a numeroase personalități politice și militare.⁴⁶

Dimensiunii militare a orașului i se adaugă și cea politică. Situațiile stringente legate de conducerea statului și-au găsit locul, aici, pe agenda monarhului. La Bârlad a fost decisă alegerea generalului Constantin Prezan în fruntea Marelui Cartier General al Armatei Române⁴⁷ și românii s-au confruntat cu problemele ridicate de dificila cooperare româno-rusă. Rusia a solicitat succesiv, prin intermediul reprezentanților săi: dizolvarea Marelui Cartier General românesc și înglobarea lui în cel rusesc, preluarea administrației căilor ferate și retragerea trupelor române pentru refacere pe teritoriul Imperiului țarist.

Importanța Bârladului a fost subliniată și de I. G. Duca⁴⁸ în amintirile sale politice: “Dificultățile erau așa de mari (mai ales în relațiile cu Marele Cartier General rusesc n. ns.), încât Regele socotise cu drept cuvânt prezența sa indispensabilă la Marele Cartier și imediat după închiderea parlamentului⁴⁹ s-a înapoiat la Bârlad, sau mai exact la Zorleni, unde locuia la domeniul său particular, la câțiva kilometri de Bârlad. Brătianu însuși se văzu silit nu numai să stea în contact permanent cu Bârladul, dar și să meargă la Marele Cartier cât mai des”.⁵⁰

Dar la Bârlad nu se făcea doar strategie militară ci și politică după cum ne lasă să înțelegem același I. G. Duca. După cum – subliniază - acesta “atmosfera de la Bârlad era ostilă lui Brătianu”, iar Olga Prezan⁵¹, dovedind anumite pretenții, nu se sfia “să-1 critice pe față”; “anturajul soțului ei lua atitudini de independență și de dispreț față de guvern”. Generalul însuși ar fi manifestat aceleași veleități care “puteau da loc la serioase dificultăți” și divergențe. Este amintit, printre altele, un ordin al lui Prezan ca trupele să se aprovizioneze oriunde interesele lor ar cere-o, fără a ține cont de dispozițiile autorităților, de nevoile și protestele populației civile, fapt ce dus la un conflict destul de dur cu George Mărzescu, ministrul agriculturii și domeniilor.⁵² G. Mărzescu, în replică, a telegrafiat autorităților civile precizând că “ordinul Generalului Prezan nu trebuie luat în considerare, de unde indignare și amenințări la Bârlad”.⁵³

Poziția generalului poate fi pusă și pe seama influenței soției sale, ostilă Brătienilor, dar și pe seama unui curent politic ce se conturase atunci. La data de 7/20 ianuarie în urma unei întrevederi cu Prezan monarha României nota: “Față de mine a arătat o antipatie extraordinară, violentă în cel privește pe Brătianu, pe care, din câte știu, Brătianu i-o întoarce cordial.”⁵⁴ Nici regina⁵⁵, care își pierduse încrederea în Brătianu⁵⁶, nu ar fi fost străină de agitația pe care o stârneau la Palat: Chrissoveloni⁵⁷, Symka Lahovari⁵⁸, Maruca Cantacuzino⁵⁹ și Henri Catargi⁶⁰, mareșalul Curții.⁶¹ Dar tot ea se deplasează la Bârlad pentru a discuta cu regele⁶², reușind să obțină o mai bună colaborare între rege și guvern. Barbu Știrbey⁶³ este cel care destramă cu greutate cu greutate “țesutul de intrigi din jurul reginei”, cum se exprima Duca.⁶⁴

Prințesa Maria Cantacuzino-Enescu relevă în amintirile sale că în noiembrie 1916 s-a deplasat la Zorleni cu mașina de serviciu a soțului ei Mihai Cantacuzino, membru al guvernului, unde a avut o întrevedere cu Regele Ferdinand, propunându-l cu aplomb ca prim-ministru pe Alexandru Averescu. Șeful statului nu s-a arătat favorabil unei asemenea opțiuni guvernamentale, arătându-se rezervat în privința luării unei hotărâri imediate. În relatarea convorbirii memorialista scrie că: “De astă dată totuși ora petrecută la Zorleni nu m-a satisfăcut în nici un fel, mai întâi pentru că dat fiind că i-am vorbit numai despre politică – etică, regele nu a răsfoit niciun album și nici nu mi-a arătat florile sale, pe urmă că după ce a ascultat acuzele aduse lui Brătianu și pledoaria în favoarea lui Averescu a refuzat să precizeze data concedierii unuia și a instalării celuilalt. Așa încât cunoscând obișnuita încăpățănare a regelui în privința oricărei intervenții dezinteresate, mă îndoiesc că Averescu va ajunge la putere la timpul potrivit cel puțin.”⁶⁵

Tendința militarilor de a ignora conducerea politică a stârmit o legitimă îngrijorare în rândul membrilor guvernului, mai ales conexată condițiilor izbucnirii revoluției din Rusia, care au considerat că această atitudine putea deveni un lucru foarte periculos. Ministrul de război - Vintilă Brătianu⁶⁶, împreună cu ministrul de interne, Alecu Constantinescu⁶⁷ s-au deplasat la sediul Marelui Cartier General, restabilindu-se ordinea și fiind puse lucrurile în normalitate.⁶⁸

Deplasări ale factorilor de decizie politici ori militari nu se făceau doar, unidirecțional, de la Iași la Bârlad ci și de la Bârlad la Iași în diferite circumstanțe. Regele și mai ales regina au pendulat între cele două orașe moldave precum și alte categorii de persoane. Pe șeful Marelui Cartier General, camaradul său de generație generalul Ion Rașcu l-a întâlnit, la începutul lunii ianuarie 1917, la Iași. Acesta din urmă ajunsese aici după o vizită în Rusia unde discutase cu omologii ruși, de la diferite armate și comandamente, despre situația apărării de pe frontul românesc.⁶⁹ Generalului Prezan îi fusese solicitată prezența – în “Capitala rezistenței până la capăt” - de guvern pentru o aliniere a pozițiilor, deoarece acesta era de acord cu o evacuarea în Rusia, mai precis în Basarabia, a unei părți a autorităților și populației. I. G. Duca precizează: “insistând însă a trebuit să-l chemam la Iași și într-un consiliu de miniștri ținut tot la Greceanu acasă, să-i expunem pe larg argumentele pe care se întemeia hotărârea noastră”.⁷⁰

După această perioadă agitată atmosfera politică se mai relaxează și o oarecare acalmie pare să se instaleze în primele luni ale anului 1917. Despre acest lucru ne relatează tot I. G. Duca: “De la Marele Cartier nu prea aveam vești multe. Fiind încă la Bârlad, știam numai că se lucrează intens la reorganizarea armatei, că colaborarea cu Generalul Berthelot era intimă, tot mai cordială, și că raporturile cu Generalul Zaharov, comandantul trupelor rusești, deși mai bune, lăsau încă de dorit”.⁷¹ De asemenea șederea lui Barbu Știrbey la Zorleni cu regele, conferea guvernului *liniște la Iași*,⁷² iar generalul “Prezan a renunțat și el la orice atitudine ostilă, raporturile cu noi au devenit nu numai corecte, dar, și cordiale”.⁷³

Tot la Bârlad a funcționat și Cartierul General al armatei ruse în România, după cum nota, nemulțumită, regina Maria în jurnalul său de război: “sunt în continuare de părere că așezarea Cartierului General românesc și a celui rus într-un oraș deja prea plin nu a făcut decât să ne îngreuneze situația”.⁷⁴ Nu numai regina era nemulțumită, dar și majoritatea miniștrilor, de dificultățile inerente existenței a doi poli de decizie. Pe de o parte factorii de decizie militari și regele se aflau la Bârlad și respectiv Zorleni⁷⁵, pe când guvernul, parlamentul și principalele instituții ale statului se stabiliseră la Iași. Într-o consultare cu regina, la 14/27 ianuarie 1917, “miniștrii au declarat că, atâta timp cât Cartierul General e la Bârlad și nu se poate stabili nici o cale de comunicare, e de așteptat ca lucrurile să meargă prost, fiindcă nu se acționează unit din toate părțile”.⁷⁶

Măsurile adoptate de către generalul C. Prezan în primele săptămâni au vizat îmbunătățirea stilului de lucru în cadrul secțiilor și birourilor, pentru a se putea răspunde prompt cerințelor operaționale de la începutul lui decembrie 1916, când principala sarcină a Marelui Cartier General era stabilirea zonelor de concentrare a corpurilor de armată și diviziilor, gruparea efectivelor, tehnicii și materialelor acestora. În acest sens au fost emise ordine precum cele din 6 decembrie 1916⁷⁷ și cel din 22 decembrie intitulat *Instrucțiuni secrete privitoare la reorganizarea armatei*⁷⁸. Obiectivele principale ale activității desfășurate de Marele Cartier General până în martie 1917 au fost conceperea, organizarea, conducerea și coordonarea activităților referitoare la reorganizarea armatei și elaborarea planului operativ pentru campania anului 1917.⁷⁹

O prezentare a situației din acea perioadă avem de la căpitanul englez J. D. Scale, care ne descrie atmosfera ce

domnea în cadrul armatei într-o lumină deloc pozitivă: “Orașele mari ca Iași și Bârlad sunt în prezent pline de ofițeri români îmbrăcați cu fast, pudrați și machiați care nu fac absolut nimic; unii dintre ei, fără îndoială, sunt în permisie, însă majoritatea absentează de la unitățile lor. Cu un astfel de exemplu cu greu pot fi învinovați soldații simpli dacă fac și ei același lucru, iar satele sunt pline de soldați români care nu fac nimic. Cred că de curând a fost emis un ordin care cere tuturor soldaților și ofițerilor români să se alăture unităților lor de îndată, anulând toate permisiile și cerând tuturor gradelor care au permisiile medicale să se prezinte pentru examinare”.⁸⁰

Situația relatată era una reală din moment ce la nivelul conducerii armatei (4/17 ianuarie 1917) se constata că în ciuda numeroaselor ordine și dispozițiilor luate “se mai găsesc încă foarte mulți ofițeri și soldați care rătăcesc prin orașe și sate, prin gări și drumuri” și se dădeau ordine ferme ca toți ofițerii și soldații să fie la posturi până la 6/19 ianuarie. În continuare documentul sublinia că “rătăcește încă prin țară, numai cine este lipsit de conștiință, de suflet și de voință. Nu știe unde este corpul (unitatea militară n. ns.) numai acela care nu vrea să știe”.⁸¹ Prin acțiuni hotărâte generalul Constantin Prezan a instituit ordinea într-o armată afectată de de retragere și greutățile refugului în Moldova, iar victoriile din vara anului 1917 au generat respect și aprecieri elogiatoare în rândul aliaților nostri și în întreaga lume.

Marele Cartier General a coordonat nu numai operațiunile militare, ci și activitățile specifice de obținere a informațiilor precum și cele contrainformative. Paralel cu măsurile de reorganizare a armatei, s-au întreprins și acțiuni de consolidare în scopul eficientizării randamentului în domeniul informațiilor și contrainformațiilor. În perioada bârlădeană, la 20 februarie 1917, generalul Prezan a aprobat “*Instrucțiunile asupra organizării și funcționării serviciului de informații*”⁸², elaborate și emise de Marele Cartier General – Secția I-a – Biroul de informații, care a reprezentat primul regulament în acest domeniu din armata română și a precizat foarte clar organizarea unui asemenea serviciu de la Marele Cartier General până la nivel de regiment, atribuțiile, metodele și mijloacele de obținere a informațiilor.⁸³ Tot ca element de noutate îl reprezenta și înființarea unei noi structuri intitulată “Serviciul Secret” cu atribuții de spionaj și contraspaionaj, aflată în subordinea directă a Marelui Cartier General.⁸⁴

Lui Prezan îi aparține și meritul⁸⁵ de a fi avut ideea, în decembrie 1916, de a crea o gazetă a Marelui Stat Major, gazetă cotidiană, care să fie trimisă atât soldaților pe front, cât și populației din Moldova care îndura lipsurile și suferințele războiului. Ea trebuia să aibă rolul de a contracara propaganda germanofilă cât și de „a ridica moralul soldaților și al populației civile, căutând a risipi infiltrațiile veninoase ale spionilor și colportorilor de știri false”.⁸⁶ Locotenentul M. Sadoveanu, fiind detașat în decembrie 1916 pe lângă Marele Cartier General, primește însărcinarea de a o edita (redactor-șef O. Goga⁸⁷), ea apărând la Iași în primăvara lui 1917 sub denumirea de „România - organ al apărării naționale”.⁸⁸

Multe din diferitele instituții militare și-au mutat temporar ori definitiv sediul la Bârlad. Pe lângă Marele Cartier General a funcționat între 21 decembrie 1916 și 1 aprilie 1917, pentru comunicații cu unitățile militare, și o stație T. F. F.⁸⁹ comandată de căpitanul Petrescu T. Nicolaie. La Bârlad, Misiunea Militară Franceză (25 noiembrie/8 decembrie 1916 – 26 februarie/11 martie 1917) dispunea de propriul Serviciu de T.F.F. (ce îngloba și o secție de *radiogoniometrie*) precum și unul de meteorologie, condus de inginerul Ferraud⁹⁰; la care se adăuga și un Spital de campanie francez. În iarna anului 1916-1917 la Bârlad a funcționat și o școală de aviație⁹¹ și una de observatori aeriene condusă de maiorul de la Perelle mutat apoi la Botoșani și pusă sub comanda căpitanului - aviator Constantin Beroniade.⁹² Tot aici, pe aerodromul de la Bârlad, în vara anului 1917, în

timpul grelelor înclătări de la Mărășești, regele Ferdinand I decora⁹³ ofițeri de aviație francezi și români din cadrul unităților aparținând Corpului II aeronautic mutate temporar, de la Tecuci, datorită puternicii ofensive germane.

În oraș au mai funcționat și alte structuri militare precum: Regimentul de căi ferate⁹⁴, Batalionul 3 Pionieri/Corpul 3 Armată, Corpul Automobiliștilor Voluntari⁹⁵, Regimentul cu Tracțiune Automobilă – cu un parc auto și o secție de reparații⁹⁶, Școlile de tragere ale artileriei (1917)⁹⁷, etc.

Din 3/16 octombrie 1916 până în martie 1917, generalul, H. M. Berthelot s-a aflat în permanent lângă Marele Cartier General român, la Periș și Buzău, apoi la Bârlad. În cunoștință de cauză privind preparativele care se efectuau la Bârlad pentru mutarea Marelui Cartier General la Iași, la 24 februarie/9 martie 1917, H. M. Berthelot nota: "Ieri, Saharov mi-a spus că, dat fiind că regele este obligat să se ducă frecvent la Iași, crede că trebuie să își instaleze acolo cartierul general. Prezan este de aceeași părere. În aceste condiții mă voi instala și eu acolo."⁹⁸

Dacă până la începutul anului 1917 prezența Marelui Cartier General la Bârlad și Zorleni nu era un impediment în desfășurarea activităților de reorganizare a armatei, pregătirea campaniei pentru vara anului 1917 a impus dislocarea acestuia în apropierea zonei unde erau concentrate marile unități militare. De asemenea disocierea celor doi poli de conducere politică și militară generase mari dificultăți de comunicare. Se adăugau la aceste considerente rațiuni de securitate, Bârladul fiind situat într-o zonă unde erau dislocate mari unități ale Armatei 6 ruse.⁹⁹

În aceste condiții s-a luat hotărârea mutării Marelui Cartier General în Iași încă din luna ianuarie 1917. Într-o telegramă din 7 februarie 1917 dr. Ioan Cantacuzino arată imposibilitatea de disponibilizarea spațiilor de la Școala Sf. Sava și Liceul Militar pentru Marele Cartier General.¹⁰⁰ În aceste condiții ea fost amânată pentru data de 1/14 martie. Lipsa unor mijloace de transport suficiente a determinat ca procesul să se desfășoare eșalonat, în perioada 12/25 - 15 /28 martie 1917, eșalonul I ocupând clădirea Liceului Militar, unde au fost instalate birourile secțiilor și cazați o parte din ofițerii care le încadrau. Eșalonul II al Marelui Cartier General a rămas în continuare la Bârlad cu toate inconvenientele de ordin militar.¹⁰¹

Pentru transportul Marelui Cartier General au fost utilizate 4 trenuri, totalizând 148 de vagoane de clasă, transport marfă și platforme. Încărcarea vagoanelor și îmbarcarea personalului s-au executat pe timp de zi, iar transportul pe direcția Bârlad – Iași noaptea, între orele 19.00 și 5.00. Printr-o adresă către Poliția Bârlad, din 11 martie 1917, se solicita "măine 12 martie ora 7.00 să se trimită la Marele Cartier General 30 de căruțe pentru a transporta la gară bagajele. Căruțele vor fi cât se poate de solide, fiind însoțite de bărbați, pentru a încărca și descărca bagajele. Oamenii vor avea asupra lor hrana necesară pentru toată ziua și vor veni în mod regulat până la plecarea întregului cartier. De asemenea veți trimite și o birjă cu doi cai, care se va schimba regulat din 6 în 6 ore."¹⁰²

Ulima care părăsește Bârladul este structura militară regală, după cum ne informează în memoriile sale, șeful serviciului P.T.T. al suveranului, Eugeniu Buhman: "Cartierul nostru părăsește Zorleniul și se mută la Iași, unde Marele Cartier ne-a și precedat. Am ocupat casa Creditului Urban din Str. Lăpușneanu. Casă veche, locuită pe vremuri de Domnitorul Al. I. Cuza, dar destul de măricică și încă arătoasă, cu toată culoarea ei cenușie-vânăță în care a fost vopsită odată. [...] Regele ocupă câteva camere la etaj. La parter se instalează acuma toată Administrația Regală refugiată în Moldova, birourile militare, oficiul telegrafic și popota Cartierului. Regele lua mesele la Cartierul Reginei împreună cu familia".¹⁰³

Prin urmare, Bârladul, deși nu a avut poziția de prim rang a Iașului, merită totuși celebrat pentru amintirea rolului jucat în istoria națională, din decembrie 1916 până în martie 1917.

Fără îndoială că, despre Bârlad, ca un oraș ce a jucat un rol important în timpul refugiului din primul război mondial, ar mai fi multe de scris. Aici și-a găsit adăpost temporar regele Ferdinand, aici au fost dislocate cele mai importante instituții de conducere militară, aici a fost parțial reorganizată armata și tot aici s-au inițiat pregătirile pentru marile victorii ale anului 1917. La sfârșitul demersului nostru, chiar dacă nu am reușit să conturăm o imagine integrală ori chiar spectaculară, credem că am reușit să relevăm rolul orașului, în contextul Marelui Război pe coordonate mai apropiate de realitatea istorică. Bârladul are un trecut eroic, trecut de care trebuie să fie mândru, pe care trebuie să îl respecte și să îl onoreze cum se cuvine.

Note:

1. Vezi Marcel Proca, *Bârladul în contextul primului război mondial (II)*, în "Elanul", Nr. 180, februarie 2017, pg. 1, 8-13.
2. *Ibidem* (I), în "Elanul", Nr. 179, ianuarie 2017, pg.1, 5-11; Idem, *Prezența Marelui Cartier General al Armatei Române la Bârlad în timpul primului război mondial. Bârladul "capitală militară" a României neocupate*, în "Academia Bărlădeană", Anul XXIV, Nr. 1 (66), Trimestrul I, 2017, pg. 11-13; *Ibidem*, în "Coordonate metodico-științifice", Casa Corpului Didactic Vaslui, Anul VII, Nr. 1 (7), Aprilie, 2017, pg. 15-24; *Ibidem*, în "Scriptor", Anul III, nr. 7-8 (31-32) iulie – august 2017, pg.116-119.
3. Virgiliu Z. Teodorescu, *Orașul Iași, capitală a României în anii 1916-1918*, pe www.monumentul.ro; Ion Mitican, *Doi ani în refugiu la Iași*, în "Ziarul Lumina", 11 Decembrie 2007; *Iași – Memoria unei capitale*, (coord. Gh. Iacob), Editura Universității "Al. I. Cuza", Iași, 2008; Ion Mitican, *Acum 95 de ani, capitala României se muta la Iași*, în "Curierul național", 8 decembrie 2011; I. Scurtu, *Viața cotidiană la Iași în anii 1916-1917*, Editura Banca Națională a României, București, 2011; Cristî Tănase, *Refugiul regelui: România condusă de Iași*, în „7 est”, 13 decembrie 2015; *Orașul Iași - capitala rezistenței până la capăt (1916-1917)*, (coord. Ion Agrigoroaiei), Editura Junimea, Iași, 2016; Florin Cîntic, *Iașul, capitală de război*, în "Ziarul de Iași", miercuri, 21. 12. 2016; Dorin Stănescu, *Iașul în Marele Război. Crăciunul Reginei Maria în refugiu de Iași din decembrie 1916* – pe blogul "adevarul.ro", 22 decembrie 2016; Sorin Iftimi, Aurica Ichim, *Iași. Capitală a României 1916-1918*, (album), DAR Development Publishing, București, 2017. Marcel Proca, *Bârladul în contextul primului război mondial (I)*, în "Elanul", Nr. 179, ianuarie 2017, pg.1, 5-11.
4. Moșie aparținând Domeniilor Coroanei, achiziționată de regele Carol I în 1886. Marcel Proca, *Monarhia și Bârladul*, în "Analele Universității <<Dunărea de Jos>> din Galați", Seria 19, Istorie, Tom XII, 2013, p. 78; Idem, în "Academia Bărlădeană", Anul XXII, nr. 4 (61), Trimestrul IV, 2015, p. 19.
5. General Henri Mathias Berthelot (1861-1931). Comandantul Misiunii Militare Franceze din România (16 octombrie 1916 – 17 mai 1918) și consilierul militar al regelui Ferdinand. A fost apreciat de soldații români, care l-au poreclit cu simpatie "Taica Burtălău". Pentru detalii vezi și Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1918*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, vol. II, pg. 20-21; Valeriu Florin Dobrinescu, *Misiunea Berthelot în documente militare inedite*, în "Muzeul Național", X, 1998, pg. 121-124; Vasile Popa, *Misiuni militare străine la Marele Cartier General român*, în Revista „Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul VII, nr. 4, 2004; Gheorghe I. Florescu, *Generalul Henri M. Berthelot între Franța și România (1916-1918) I*, în "Zargidava". Revistă de istorie, Nr. 6/2007, p.72-97; Eugenia Crișan, *Generalul francez Berthelot și România*, în "Conferințele Bibliotecii ASTRA", Nr. 88/2010; Ion Giurcă, *Generalul Henri Berthelot – 150 de ani de la naștere*, în "Gândirea militară românească", Nr. 6/2011, pg. 150-157.
6. Condusă de generalul Mihail Aleksandrovici Beliaeff (Beleaev), 1863-1918. Din 28 septembrie 1916 a fost reprezentant al Înaltului Comandament Rus (Stavka) pe lângă Marele Cartier General român ca o contrapondere pentru generalul Berthelot. În perioada ianuarie-februarie 1917, va fi ultimul ministru de război al Rusiei imperiale. Executat de bolșevici.
7. Glenn E. Torrey, *România în primul război mondial*, Meteor Publishing, București, 2014, p. 174.
8. Întâlnim diferite grafii, des utilizată fiind și cea de Saharov. General rus, din 12 octombrie 1916 aflat la conducerea trupelor aliate din Dobrogea, al Armatei de Dunăre, apoi al armatei a VI-a ruse; șeful Marelui Cartier General rusesc de pe frontul din Moldova (1916-1917), fiind în această calitate adjunctul comandantului româno-rus regele Ferdinand I. Din mai 1917 adjunct al regelui devine generalul Dimitrie Grigorovici Șcerbacev, după un scurt intermit al generalului Lecîcki. Vezi și Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 18.
9. Petre Otu, *150 de ani de la nașterea marelui mareșalului Constantin Prezan*, în Revista "Document", Buletinul Arhivelor Militare Române, Anul XIV,

- nr. 1 (51), 2011 p. 14.
10. Comandată de generalul de brigadă Dumitru Stratilescu (13/26 noiembrie 1916 – 19 decembrie 1916/1 ianuarie 1917).
 11. Condusă de generalul Alexandr Franțevici Ragoza. Acest general a fost sursa unor conflicte de comanadament cu Marele Cartier General rusc. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/batalia-marasesti-unde-nu-se-trece
 12. La Bârlad și în împrejurimi au funcționat, pe toată perioada războiului, numeroase asemenea unități: Spitalul de evacuare Nr. 2, Spitalul de evacuare chirurgical Nr. 9, Spitalul nr. 112, Spitalul nr. 471, Secția protezelor dentare Bârlad, Centrul spitalicesc din barăcile Bârlad (Spitalul de contagioși Nr. 1, o secție de chirurgie și triajul local al Directoratului), Spitalul de convalescenți - Zorleni (august 1916), Spitalul Nr. 6 și al doamnei Cantacuzino – Tutova etc.
 13. Școala de Cavalerie Bârlad. Unitatea trebuia să se mute încă din ianuarie 1917 dar datorită unor nerecepționării la timp a corespondenței executarea ordinului începe pe abia 17 februarie 1917. Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), *fond M. C. G.*, dosar 759, f. 291-292.
 14. La Bârlad a funcționat, din 1916, un lagăr de prizonieri în "depozitele Regimentului 2 Roșiori". Dr. Bogdan Negoii, *România și lagărele de prizonieri în Primul Război Mondial*, Editura Tiparg Craiova, 2011, pg. 76-77.
 15. A.M.R., *fond cit.*, dosar 233/1916, f.18, 32.
 16. Imobil ce încă există în peisajul urbanistic bârlădean pe Bulevardul Epureanu, nr. 25.
 17. A.M.R., *fond M. C. G.*, dosar 142/1916, f. 2.
 18. *Ibidem*, dosar 142/1916.
 19. Misiunea militară engleză avea în componența sa 16 grade superioare la care se adăugau 14 grade inferioare (șoferi și ordonanțe); cea italiană 6 ofițeri, 2 subofițeri și 5 soldați; rusă 6 ofițeri și 15 grade inferioare etc. *Ibidem*, dosar 761/1917-1918, f. 114.
 20. *Ibidem*, f. 159-166.
 21. Dumitru Ilescu (1864-1940), general de brigadă. Sub-șef (și conducător efectiv) al Marelui Cartier General (25 octombrie - 5 decembrie 1916). Înlăturat din funcție a fost trimis în Franța ca reprezentant pe lângă Marele Cartier General Francez.
 22. Maiorul Toma Dumitrescu, șeful de cabinet al generalului Dumitru Ilescu – comandantul Marelui Cartier General, notează succinct la 24 noiembrie/7 decembrie "Cartierul dlui general Ilescu la Th. Ioan". Toma Dumitrescu, *Războiul național (1916)*, Ediție îngrijită, studiu introductiv, note și indice de Petre Otu și Maria Georgescu, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 166.
 23. General, comandant al Grupului de Armate "General Prezan" (noiembrie-decembrie 1916), șef al Marelui Cartier General (decembrie 1916 - aprilie 1918, noiembrie 1918 - aprilie 1920), mareșal al României (1930).
 24. Constantin Christescu (1866-1923), general de divizie (1917; de corp de armată – 1918), sub-șef al Marelui Cartier General (decembrie 1916 - iulie 1917) după care devine comandantul Armatei a I-a române până la înlocuirea sa cu Eremia Grigorescu, de către rege în calitate sa de Comandant de Căpetenie al armatei. Șef al Marelui Stat Major (1918-1923).
 25. În acest sens este interesant un raport (din 12 decembrie 1916) al maiorului Th. Florescu, comandantul Comendurii Pieței Bârlad, către Marele Cartier General al Armatei: "... din cauză aglomerației trupelor imperial rusești, atât a celor care sunt în trecere cât și a celor ce staționează în garnizoana Bârlad, îndeplinirea îndatoririlor comendurii pieței acestei garnizoane a devenit foarte anevoiasă." *Ibidem*, dosar 497/1916, f. 28.
 26. Memorialista Elena Emandi menționează că în oraș, a fost o sărbătoare sosirea ofițerilor francezi și că fiecare bârlădean "a ținut să aibă unul în gazdă." Elena Th. Emandi, *Din anii de durere. Pagini trăite*, Bârlad, 1919, p. 70.
 27. General R. Scărișoreanu, *Fragmente din războiul 1916-1918. Istorisiri documentare*, Ediția a II-a, Tiparul Cavaleriei, 1934, p. 136-137; General Radu R. Rosetti, *Mărturisiri (1914-1919)*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Maria Georgescu, București, Editura Modelism, 1997, pg. 163-164.
 28. General Henri Berthelot, *op. cit.*, p. 120; Un alt ofițer francez îl consideră anost, comentând că: "nu e nimic interesant de văzut. Aceste prefecturi sau subprefecturi moldovenești nu sunt frumoase, nici măcar curate". Marcel Fontaine, *Jurnal de front. Misiune în România. Noiembrie 1916 – aprilie 1918*, Editura Humanitas, București, 2016, p. 298.
 29. Pamfil Șeicaru, *Acum 40 de ani. Academia Bârlădeană (1916) (1)*, în "Academia Bârlădeană", Anul XXX, 4 (57), Trim. IV, 2014, p. 7.
 30. În seara zilei de 15 august 1916, s-a constituit Eșalonul I al Marelui Cartier General al Armatei Române, acesta instalându-se la Periș, în localul Administrației Domeniilor Coroanei. Cornel Mărculescu, *Frontul sârbesc din 1914-1915 în rapoartele atașatului militar maior Toma Dumitrașcu*, în Revista "Document". Buletinul Arhivelor Militare Române, Anul XVII, nr. 1 (71), 2016, p. 19.
 31. Constantin I. Stan, *Marele Cartier General la Buzău (noiembrie 1916)*, în "Străjer în calea furtunilor". Magazin al fundației "Mareșal Alexandru Averescu". Cadran militar buzoian, Anul X, nr. 20, decembrie 2016, p. 34.
 32. Ion Giurcă, Maria Georgescu, *Statul Major General român (1859-1950). Organizare și atribuții funcționale*, Editura Militară, București, 2012, 127.
 33. General Henri Berthelot, *Memorii și corespondență 1916-1919*. Ediție de Glenn E. Torrey. Traducere de Mona Iosif, București, Editura Militară, 2012, p. 115-116.
 34. Ion Giurcă, *Prezența Armatei Române la Iași în 1916-1917*, în *Orașul Iași. "Capitala rezistenței..."*, pg. 187-188.
 35. General Henri Berthelot, *op. cit.*, p. 114. Situat în mijlocul tensionatelor evenimente, generalul Al. Averescu preciza, la 25 noiembrie/8 decembrie 1916, în notele sale foarte sumar că: „Azi dimineață a plecat Marele Cartier General de aici la Bârlad”. Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice de războiu (1916-1918)*, București, Editura "Cultura Națională", f. a., p. 111.
 36. Comandantul corpului medical al misiunii. Menționat de Berthelot.
 37. Comandamentul Misiunii Militare Franceze dispunea de nu mai puțin de 11 ofițeri din stafful personal al lui Berthelot, care au rămas în apropierea comandamentului regelui, și 19 ofițeri detașați pe lângă diferitele birouri. General Henri Berthelot, *op. cit.*, pg. 33-34.
 38. Șeful de stat major al Misiunii Militare Franceze, colonel.
 39. Ofițer de ordonanță, căpitan.
 40. Charles-Ernest Vouillemin (1865-1954), colonel francez, ulterior general de brigadă, inspector pentru artilerie în cadrul Misiunii. În 1918, a fost propus de Berthelot să-i succedă în funcție.
 41. Léon Sthégens, locotenent colonel, instructor pentru artilerie grea în cadrul Misiunii Militare Franceze.
 42. Pentru detalii privind componența conducerii și structura misiunii vezi Ion Giurcă, *Prezența Armatei Române la Iași în 1916-1917*, în *Orașul Iași. "Capitala rezistenței..."*, pg. 178-179.
 43. *Ibidem*, p. 121.
 44. Clădirea dispunea de zece săli de clasă, plus trei clase ale școlii proprii de aplicație, opt dormitoare, două laboratoare, amfiteatru, sală de spectacole și două biblioteci. Se întindea pe o suprafață de cca. 6.500 m2. Școala mai dispunea de o infirmerie situată la intersecția Bulevardului Epureanu cu Bulevardul Gh. D. Palade, baie, spălătorie, magazine, grajduri și o fermă cu o suprafață de 11 ha. Infirmeria aflată la sud - vest față de imobilul instituției, separată de corpul principal al școlii era alcătuită dintr-un salon mare pentru bolnavi, un salon pentru izolare, două camere mai mici și locuința infirmierului. De asemenea, fapt demn de remarcat era și faptul că instituția avea și o uzină electrică proprie, fapt ce a permis ca iluminatul să fie asigurat permanent, chiar și în cazuri de criză. Dispunea și de o sursă de apă proprie, bazinul de apă alimentând internatul și baia. În aceste condiții este lesne de înțeles de ce a fost preferată și utilizată, în diferite scopuri, de armata română și rusă pe toată durata războiului. Impozantul edificiu a suferit în această perioadă importante deteriorări deoarece aici a fost cantonat Spitalul nr. 112, după aceea Marele Cartier General al armatei române, ulterior Cartierul General al armatei a IV-a ruse și apoi încă două spitale. Gh. Clapa, *Dezvoltarea învățământului bârlădean în perioada 1918-1944*, în *Bârladul odinioară și astăzi*, vol. I, București, 1980, p. 197; Ultimele vestigii au fost distruse în perioada regimului comunist între 1957 și 1965/1967.
 45. Eugeniu A. Buhman, *Patru decenii în serviciul Casei Regale a României. 1898-1940*. Ediție de Cristian Scarlat, București, Editura Sigma, 2006, p. 189.
 46. Maria, Regina României, *Jurnal de război (1916-1917)*, Ediție îngrijită și prefațată de Lucian Boia, București, Humanitas, 2014, pg. 250-256.
 47. Detalii despre numirea lui Prezan în Idem, *Mareșalul Constantin Prezan. Vocația datoriei*, Editura Militară, București, 2008, pg. 103-107; Vezi și Marcel Proca, *Bârladul în contextul primului război mondial (I)*, în "Elanul", Nr. 179, ianuarie 2017, p. 7.
 48. Ion G. Duca, om politic liberal, ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice în cele două guverne Brătianu (1914-1918). Ion Mamina, Ion Bulei, *Guverne și guvernanți 1866-1916*, Editura Silex, București, 1994, pg. 188-189.
 49. Deschiderea sesiunii Parlamentului a survenit la 9 decembrie 1916, în sala Teatrului Național, iar lucrările au fost finalizate în seara zilei de 16 decembrie. I.G. Duca, *Amințiri politice*, vol. II, Jon Dumitru-Verlag, Munchen, 1981, p.103.
 50. *Ibidem*, p.104.
 51. Despre aceasta regina comenta: "Doamna Prezan, deși și-a schimbat mult aspectul, are în mare măsură aceleași purtări: aș putea spune că pare să fi rămas aceeași mica intrigantă de pe vremuri, și n-am de gând să-i îngădui să se amestece în viața mea sau în viețile oamenilor care au de-a face cu mine." Regina Maria, *op. cit.*, p. 305; De altfel unul dintre cele mai controversate aspecte din viața

- lui Constantin Prezan a fost cel referitor la viața extraconjugală a celei de-a doua soții, Olga și la rolul pe care aceasta l-ar fi jucat în ascensiunea în carieră a generalului. Tânără, frumoasă și inteligentă, ea ar fi fost „... singura femeie din România pe care regina Maria a fost geloasă foc. Regina, care încuraja atât de mult incartadele lui Ferdinand, ...vezi Elvira Popescu, ... vezi Aristița Disescu... etc. etc. , de data aceasta pusese piciorul în prag! Să nu îl prindă pe Ferdinand în pat cu madam Prezan”. Constantin Țoiu, *Gelozia reginei și bătaia în armată* (3), în “România Literară”, nr. 16, 28 aprilie - 4 mai, 2004.
52. Gheorghe Gh. Mărzescu, primar al Iașului între 1914-1916, ministru al agriculturii și domeniilor (11 decembrie 1916 - 28 ianuarie 1918).
 53. I. G. Duca, *op. cit.*, 1981, p. 117.
 54. Maria, Regina României, *Jurnal...*, p. 305.
 55. Ion Bulei, *Regina Maria. Puterea amintirii*, Meteor Publishing, București, 2016, p. 101.
 56. *Ibidem*, p. 98.
 57. Sybille Chrissoveloni (1879-1931), englezoaică născută la Galați, căsătorită cu bogatul bancher Jean Chrissoveloni și foarte bună prietenă cu regina.
 58. Simona (Symki) Lahovari (1881-1936), doamnă de onoare a reginei Maria și prietenă apropiată ei.
 59. Maria “Maruka” Cantacuzino Enescu n. Rosetti Tescanu (1878-1969), prietenă cu regina. Căsătorită cu Mihai Cantacuzino, fiul lui Grigore Cantacuzino Nababul, cel mai bogat român al vremii. Recăsătorită în 1937 cu George Enescu.
 60. Henri Catargi (1860-1944), mareșal al Palatului și diplomat (ministru plenipotentiar la Bruxele între 1920 și 1929).
 61. I. G. Duca, *op. cit.*, 1981.
 62. *Ibidem*.
 63. Barbu Știrbey/Știrbei (1872-1946), om politic, industriaș și om de afaceri. Administrator al Domeniilor Coroanei (din 1913), consilier personal (având gradul de colonel în 1916) al regelui Ferdinand și prieten intim al reginei Maria. A fost considerat unul din cei mai inteligenți oameni politici ai timpului, un fel de “*eminentă cenușie*”, cu o considerabilă influență asupra lui Ferdinand. După spusele reginei acest “foarte bun prieten” avea “mult tact” și îi putea vorbi regelui “fără să îl irite”. Maria, Regina României, *Jurnal...*, p. 307; Constantin Argetoianu, bun cunoscător al ițelor politice românești, apreciază că era un “spirit rece și calculat” care “avea pe mână toate pârghiile de comandă” în perioada refugiului. Constantin Argetoianu, *Pentru cei de mâine: Amintiri din vremea celor de ieri*, Vol. III, partea a V-a (1916 -1917), Ediție și indice adnotat de Stelian Neagoe, Editura Humanitas, București, 1992, pg. 176, 179.
 64. I. G. Duca, *op. cit.*, 1994, p. 119.
 65. Maria Cantacuzino-Enescu, *Umbre și lumini. Amintirile unei prințese moldave*, Ediția a 2-a, Traducere din limba franceză de Elena Bulai, Onești, Editura Aristarc, 2005, p. 316; Constantin I. Stan, *Regele Ferdinand I “Întregitorul” (1914-1927)*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Paideea, pg.149-150.
 66. Vintilă Brătianu (1864-1940), om politic liberal, fratele lui Ionel Brătianu. Ministru de război în 1916-1917. Prim-ministru între 1927-1928.
 67. Alexandru Constantinescu, supranumit “Porcu” (1859-1926), om politic liberal. Ministrul agriculturii și domeniilor între 1914 și 1916 și ministru de interne între 1916 și 1918.
 68. *Idem*, 1981.
 69. Alin Spânu, *Portretul generalului Constantin Prezan în jurnalul unui “Camarad de generație” – generalul Ion Rașcu*, în Revista “Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XIV, nr. 4 (54), 2011, p. 10.
 70. I. G. Duca, *op. cit.*, 1981, p. 110.
 71. *Ibidem*, p. 129.
 72. Asta în condițiile în care Știrbey era susținător al lui Brătianu (cumnatul său) și al guvernului condus de acesta. *Ibidem*, p. 116.
 73. *Ibidem*, p. 117.
 74. Maria, Regina României, *Jurnal...*, p. 316.
 75. Moșie aparținând Domeniilor Coroanei, achiziționată de regele Carol I în 1886. Marcel Proca, *Monarhia și Bârladul*, în “Analele Universității <<Dunărea de Jos>> din Galați”, Seria 19, Istorie, Tom XII, 2013, p. 78; *Ibidem*, în “Academia Bârlădeană”, Anul XXII, nr. 4 (61), Trimestrul IV, 2015, p. 19.
 76. Maria, Regina României, *Jurnal...*
 77. Ordinul cu numărul 3815. A.M.R., *fond cit.*, dosar, 253/1916, f. 19.
 78. *Ibidem*, f. 49.
 79. Ion Giurcă, *Generalul Constantin Prezan și realizarea obiectivelor războiului de reintregire a României*, în revista „Studii și Comunicări” a Comitetului Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române, vol. IV, 2011, p. 254.
 80. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/haosul-stapanea-tot-frontul-romanesco-primul-razboi.
 81. A.M.R., *fond cit.*, dosar 469/1916, f. 9.
 82. Documentul schița, în fapt, pentru prima dată doctrina activității de obținere a informațiilor cu caracter militar.
 83. Alte precizări ale instrucțiunilor se refereau la: modul de desfășurare a activității informative și a manipularii informațiilor; atribuțiile personalului îndrăguit cu misiuni informative; stabilirea cu mai multă exactitate a misiunilor aviației de recunoaștere și a modului de executare a cercetării aeriene; coordonarea activității agenților secreți. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/spionajul-rom-nesc-n-primul-r-zboi-mondial
 84. Alin Spânu, *Generalul Constantin Prezan – Organizatorul serviciului de informații al armatei în războiul de întregire*, în Revista “Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, 2011, p. 18.
 85. Traian Nicola, *Valori spirituale vasluiene.Biobibliografii*, vol. II., Muzeul de istorie “Ștefan cel Mare”, Vaslui, p. 176.
 86. Ionel Bostan, *Căpitanul Sadoveanu și Marele Cartier General*, în “Curierul armatei”, Nr. 36 din 27 iunie 2016.
 87. Despre înființarea gazetei un mare om de cultură al timpului, Onisifor Ghibu, își amintea ce îi relatase Octavian Goga: “Să știi că gândul de a pleca cu tine în Basarabia nu se poate realiza. Alaltăieri m-a chemat (la Bârlad n. ns.) generalul Prezan, comandantul suprem al armatei, un om de bine și o minte luminată, care a hotărât, nu știu grație căror împrejurări să înființeze la Marele Cartier General, în fruntea căruia stă, o gazetă cotidiană, care să fie trimisă pe front, în prima linie, și care să alimenteze și nevoile sufletești ale poporului din spatele frontului. Pentru această gazetă, care se va chema România, am fost desemnat director.” Onisifor Ghibu, *Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut*, Cluj - Napoca, Editura Dacia, 1974, pg. 130 - 131.
 88. Ionel Bostan, în *loc. cit.*
 89. Acesta a funcționat inițial la Periș și ulterior la Bârlad și Iași. <http://www.bucurestivechisinoi.ro/2014/09/dec-unde-era-statia-t-f-f-baneasa/>
 90. Iacov Antonovici, *Documente bărlădene*, vol. V, *Diverse*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926, p. 301.
 91. Colonelul Vergnette – comandantul Direcției aeronautice – solicita structurilor superioare militare românești, la 7/20 ianuarie 1917, cu prilejul transferului Școlii de aviație de la Bârlad la Botoșani 10 vagoane.
 92. Apud, *Escadrila Niuport 3. Jurnal de front 1916-1917*, Ediție îngrijită, traducere din limba franceză, introducere și note – Valeriu Avram, București, Editura Militară, 1986, p. 60.
 93. *Ibidem*, p. 105.
- Regimentul de căi ferate după ofensiva în Transilvania se retrage, inițial la Craiova, participând la pregătirea lucrărilor de minare a podurilor spre Calafat și Pitești, apoi este îndrumat spre Moldova și se cartuiește în garnizoana Bârlad. De aici la începutul anului 1917 își mută punctul de comandă de la Bârlad la Socola iar subunitățile sale au fost regrupate și au primit misiuni în diferite zone. Mihai - Costache Hurmă, *Mărirrea și decăderea armeei căi ferate*, în Revista “Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, 2010, p. 36; <http://hercaud.free.fr/acmctfp/istoric.htm>
- Matila Ghyka, *Curcubeie*, Prefața de Patrick Leigh Fermor; Traducere de Georgeta Filitti, Ediția a 2-a, Iași, Polirom, 2014, p. 311; Reorganizările diferitelor structuri militare nu a determinat și mutarea centrului de comandă al Corpului Automobilștilor Voluntari de la Bârlad, deoarece într-un ordin din 11 decembrie al M.C.G. se specifica “C.A.V. cu comanda de automobile rămân la Bârlad”. A.M.R., *fond cit.*, dosar 233/1916, f. 27.
- La Bârlad funcționa din 1916 Parcul I Reparații al Regimentului cu Tracțiune Automobilă. SJAN Vaslui, *Fond Primăria orașului Bârlad*, dosar 2/1917, f. 32.
- Școala specială de artilerie nu a mai funcționat în timpul războiului. Cu toate acestea, pregătirea artileristilor a continuat prin cursurile „Școlilor de tragere ale artileriei” organizate la Bârlad începând cu 15 martie 1917. În compunerea acestor școli au intrat: „Școala de tragere a artileriei de câmp și de munte”, „Școala de tragere a artileriei grele”, „Școala de tragere a artileriei antiaeriene” și „Școala de specialiști pentru artilerie”. Durata cursurilor acestor școli era diferită: de 15, 20 sau chiar 60 de zile, activitate reglementată prin Înaltul Decret nr. 2793 prin care se aproba Regulamentul școalelor de tragere a artileriei. “Monitorul oastei”, nr. 177, din 1917; Oltea Râșcanu-Gramaticu, *Bârlădeni în războiul de întregire a neamului (1916-1919)*, în “Acta Muzei Tutovensis”, tom IX-X, 2014, p. 272.
- General Henri Berthelot, *op. cit.*, p. 155. Anterior Berthelot îi scria nepotului său Georges: “Probabil nu voi mai rămâne prea mult timp aici. Cartierul general se va muta cu siguranță la Iași în cursul săptămânii viitoare. Regele este deja acolo; Saharov se instalează sâmbătă; în ce mă privește, voi pleca de aici pe 11 martie, după amiaza, dar mă voi opri trei zile la Vaslui pentru a vedea diviziile Corpului 5 armată, care se reface acolo cu artileria grea românească”. *Ibidem*, pg. 154-155.
94. Ion Giurcă, Maria Georgescu, *op. cit.*, p. 138.
 95. A.M.R., *fond cit.*, dosar 759/1917, f. 278.
 96. Ion Giurcă, *Prezența Armatei Române la Iași în 1916-1917*, în *Orașul Iași. “Capitala rezistenței...”*, p. 191.
 97. A.M.R., *fond cit.*, dosar 759/1917, f. 383.
 98. Eugeniu A. Buhman, *op. cit.*, p. 189.

Familia - simbol și valoare supremă

Valeriu LUPU

„Dacă nu vom găsi un etalon valoric cu care să ierarhizăm prețuirea pe care o acordăm altora și nouă, lumea nu va putea face altceva decât să continue a se scufunda în haos”.

Grigore. T. Popa

Unul din etaloanele valorice ale umanității este, fără îndoială, familia. Din nefericire, în timpurile noastre familia a ajuns teren de dispută într-o societate în care iraționalul pare să câștige teren, prin profesarea unor aberații care nu rareori pot fi definite ca fiind contra naturii. Formulări de tipul; *”genul (feminin sau masculin n.n.) nu mai este un dat biologic, ci este un construct social, prin care ești genul în care te identifiți ca rol”*, par de-a dreptul halucinante pentru un om normal. Cum era și firesc, preluarea și dezvoltarea acestor aberații, nu puteau să nu stârmească reacții din partea majorității tăcute cărora li se asociază, ca de obicei în momente grele, Biserica noastră strămoșească și în general lumea creștină. Iată de ce o reluare a ceea ce este esențial în relația de cuplu și fundamental în definirea familiei se vădește mai necesară ca niciodată.

În evoluția societății omenești familia a constituit din totdeauna structura în jurul căreia s-a format și s-a menținut cadrul dezvoltării sociale a neamului în particular și, într-un sens mai larg, a națiunilor și popoarelor. Definită ca microstructură socială bazată pe unirea voluntară a doi parteneri de sex opus, bărbat și femeie (unire care are la bază puternice resorturi biologice), prin modul cum se organizează (mai ales după apariția copiilor), familia va constitui modelul organizării sociale pentru simplul fapt că în sânul ei a apărut o ierarhizare și o distribuție foarte precisă a funcțiilor, aspecte ce se vor regăsi ulterior în modul de organizare și funcționare a structurilor societății.

Noțiunea de familie, în esența ei, indiferent dacă este după modelul *paterfamilias* sau *materfamilias*, depășește cu mult cadrul strict al coabitării dintre cei doi soți, ea presupunând automat și o împlinire în timp prin copiii care în mod obișnuit rezultă din această coabitare. Prin urmare, extensia familiei (mai ales prin apariția copiilor) va determina o serie de tipuri de relație care se creează în timp, astfel: pe linie directă, unde și legăturile biologice sunt și cele mai puternice, aceste relații se realizează prin copii, nepoți, strănepoți, ca și pe linie colaterală prin: frați, surori, unchi, mătuși, nepoți și veri de diferite grade.

Aceste legături, chiar dacă diminuează semnificativ, se extind spre cea de a treia categorie de rudenie, așa zisele rude prin încuscrire: soț – soție, socru – soacră, ginere – noră, cumnat – cumnată, cuscru – cuscră, tată vitreg – mamă vitregă. Se adaugă acestor trei categorii cea de a patra, așa zisele rude convenționale: nași, fini, cumetri, care largesc și extind cadrul familial. Iată cum perimetrul familial prin extensie capătă o dimensiune socială din ce în ce mai largă, ceea ce a făcut ca în primele etape ale dezvoltării societății umane să constituie nucleul organizării sociale prin formarea triburilor (neamurilor), ginților, și apoi națiunilor, toate având ca structură de bază familia.

Ceea ce dă valoare deosebită familiei, este faptul că este zona existențială în care se realizează continuitatea vieții. Într-adevăr familia este locul unde se derulează două evenimente cruciale pentru existența individului și a unei societăți date; *nașterea* – eveniment strict familial care sporește familia și; *moartea* – care o descompletează și care, de asemenea, este un eveniment strict familial. Societatea ia act de aceste evenimente și oferă cadrul necesar desfășurării lor, dar ele

rămân evenimente care se consumă în familie și aparțin doar familiei. Este și motivul pentru care familia a reprezentat de-a lungul vremurilor o entitate la granițele căreia până și legea se oprea.

Dar să vedem care sunt resorturile intime care fac din familie o adevărată redută prin prisma istoriei?

Aș recurge pentru început la definiția familiei din perspectiva biologică și social istorică. Așadar din acest punct de vedere familia s-ar putea defini ca o *microcomunitate umană întemeiată prin căsătorie, ce unește cei doi soți de sex opus (bărbat și femeie) și descendenții lor direcți, prin relații strânse de ordin biologic, economic, psihologic, spiritual și juridic*. Dacă primele patru (biologic, economic, psihologic și spiritual) sunt subordonate unor deziderate dincolo de rațiunea umană, ultimul aspect și anume cel juridic aparține socialului. De aici și atitudinea mereu schimbătoare din partea unor sisteme sociale, ideologii, doctrine, viziuni asupra viitorului, toate însă ca roade ale experiențelor sociologice de-a lungul timpului și ca efecte ale rațiunii umane care, cel puțin în privința abordării familiei din perspectivă socială, s-au dovedit defectuoase.

În acest context nu este de mirare că pentru antinaționaliști sau internaționaliști (de regulă oameni fără patrie), globaliști, sau diverse asociații contra naturii, distrugerea familiei a fost și este o țintă, pentru că ei știu foarte bine că subminând familia, subminează temelia unei națiuni și că astfel pot distruge națiunea însăși.

Mai mult, politicile agresive de deznaționalizare și asimilare forțată practicate de marile imperii, mișcările culturale care însoțeau valurile migratoare (prezente și astăzi) cum ar fi: panelenismul, panslavismul, pangermanismul, comunizarea omenirii din secolul al XX-lea a cărei fațetă actuală este globalizarea sau mondializarea, au avut și au ca țintă subminarea familiei indiferent prin ce mijloace; directe sau indirecte, vizibile sau voalate, scopul fiind mereu același. Paradoxul timpurilor noastre constă în faptul că tocmai lumea civilizată, lovită astăzi de o adevărată criză demografică, este promotoarea acestor tendințe distructive prin încercarea de a redefini familia, cu alte cuvinte de a reinventa roata.

Promotorii acestor ”inovații” transmoderniste și transgenderiste fac abstracție de faptul că persistența familiei în timp rezultă tocmai din cele patru funcții esențiale ale familiei, care se constituie în deziderate imediate sau pe termen lung, atât în evoluția omului ca individ, cât și a speciei sale ca entitate. O simplă privire asupra acestora ne va lămuri pe deplin de ce familia a fost de-a lungul timpului o adevărată redută împotriva vicisitudinilor vremurilor și a cheazășie pentru supraviețuirea neamurilor.

Prima și cea mai importantă este *funcția de reproducere și perpetuare a speciei* în virtutea finalității pe care orice ființă viețuitoare, inclusiv specia umană, o are în destinul ei immanent. Oricât de emancipată ar fi o societate sau grup social, membrii acesteia nu se pot desprinde de această prioritate existențială situată dincolo de rațiune ce ține de destin și predestinație, iar negarea sau eludarea acestui adevăr fundamental ar duce implicit la anihilarea societății sau grupului social în cauză. Aici este locul să subliniem faptul că orice altă abordare a acestui adevăr fundamental, nu este decât un exercițiu intelectual

generator de utopii existențiale, fără nici un suport în realitatea concretă. Însăși evoluția individuală se îndreaptă către acest deziderat existențial, ilustrat cum nu se poate mai bine, de pildă, prin preocuparea adolescentului (vârsta maturării biologice) pentru realizarea sa în plan personal, vârstă la care existența, cariera și întemeierea unei familii devine o dominantă. Acest ultim aspect nu este în fapt decât o tendință naturală, firească și chiar imperativă, bazată pe puternice resorturi biologice, îndeosebi instinctuale, pentru că și omul, până la urmă, este tot o ființă viețuitoare.

Celelalte trei funcții ale familiei; *producerea și acumularea mijloacelor de existență* - necesare familiei pentru subzistență și dezvoltare, ceea ce face ca familia să aibă un grad de independență, perspectivă de emancipare, și ierarhizare în contextul social în care trăiește efectiv; funcția de *educație și transmitere a experienței din generație în generație* - în familie realizându-se primii pași în socializarea individului, controlul sfincterelor, însușirea limbii, tradiției și obiceiurilor, în sfârșit, armonizarea biologicului cu exigențele sociale odată cu dezvoltarea limbajului și comportamentului elementar (cei șapte ani de acasă) și, nu în ultimul rând; *protecția și solidaritatea de grup* - funcție care face din familie o structură socială solidă, în care resorturile biologice sunt extrem de puternice confirmând vechea zicală „sângele apă nu se face”.

Doă aspecte esențiale se desprind din analiza celor patru funcții:

- *primul aspect ține de latura biologică*, care rămâne constantă de-a lungul istoriei umane și constă în procreerea și creșterea copiilor, deci a generației următoare. Orice tendință de subminare a familiei va afecta în primul rând latura biologică, deci rezerva demografică a unei națiuni. Concluzia este că o societate care nu concură la întemeierea și susținerea familiei, în înțelesul ei fundamental, se autocondamnă.

- *al doilea aspect ține de latura socială*, de regulă schimbătoare, care îmbracă caracterul modului de trai și stilului de viață corespunzător unei societăți date într-o epocă dată. Sigur că aici se subsumează principiile morale, religioase, sistemul educațional, tipul de economie și gradul de dezvoltare economică, cadrul juridic și nu în ultimul rând percepția individuală și publică cu privire la familie. Chiar dacă sub aspect social percepția familiei a suferit modificări în timp, determinate de gradul de cultură și civilizație, de progresul tehnico-științific și implicit de progresul economico-social, latura biologică a rămas aceeași de-a lungul timpului, ca o necesitate dincolo de rațiune.

Or, această finalitate biologică pe care o presupune actul căsătoriei, adică familia, are ca scop primordial nașterea și creșterea copiilor. Chiar dacă am rezuma semnificația familiei numai la atât, și tot am constata că ea atinge cotele maxime ale valorii, deoarece este modalitatea de a asigura vieții continuitatea și implicit transmiterea mesajului genetic generației viitoare, asigurându-se astfel perenitatea unui neam.

Așadar, prin actul de întemeiere a familiei, căsătoria capătă valoare de simbol cu întreaga conotație spirituală, socială și biologică pe care o poartă. Și aceasta cu atât mai mult cu cât actul căsătoriei corespunde momentului de maturitate în evoluția ființei umane. În "Viața de om" (sintagmă care rezumă timpul biotic, cu alte cuvinte existența pământeană a individului), maturitatea și căsătoria reprezintă apogeul tripticului existențial (copilăria, maturitatea și bătrânețea), în care se regăsește rostul biologic al fiecărei ființe umane pe parcursul existenței sale pământene. Pentru că, prin prisma familiei, acestui triptic i se suprapune un alt triptic, existențial de data aceasta; naștere - căsătorie - moarte, în care căsătoria, ca moment crucial în existența individului, devine pasul necesar pe care orice individ (bărbat sau femeie) îl face pentru a-și împlini destinul său și al speciei sale.

Nu este de mirare că de-a lungul istoriei familia ca instituție a fost aproape constant vexată și pusă în pericol de anumite doctrine și ideologii, mai ales acelea care-și propuneau crearea omului nou, fie ea : fascistă, nazistă, comunistă și astăzi globalistă. Mijloacele cele mai uzitate au fost agresiunea materială și în egală măsură subminarea morală prin tot felul de abordări prin care se pare că societatea de astăzi excelează. Este locul să subliniem **faptul că religia, îndeosebi creștinismul, a fost de la începuturile sale și rămâne și astăzi sprijinul cel mai solid și eficient pentru familie, pentru că a ridicat căsătoria la rang de taină (una din cele șapte taine ale ortodoxiei), cu un ritual și ceremonial cu adânci semnificații morale, spirituale și sociale. Pentru creștinism familia este binecuvântată de Dumnezeu, pentru că prin ea se păstrează și perpetuează harul și duhul de viață.**

Nici Biserica Creștină nu a fost scutită de vexațiuni în misiunea ei de a încuraja și proteja familia. Procesul avea să înceapă odată cu Renașterea și Reforma (secolele al XV-lea și al XVI-lea) în spațiul Europei occidentale și avea să devină evident odată cu apariția societăților capitaliste și industriale, îndeosebi în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea în același spațiu, ca apoi să se generalizeze.

Pe de altă parte este adevărat că reducerea dependenței vieții de familie față de economia domestică, posibilitățile incomparabil mai mari astăzi de a-și procura mijloacele de existență necesare familiei, participarea efectivă a femeii la viața economică și socială în spațiul extrafamilial, puternic influențate de mișcarea feministă și ideologiile liberale, au schimbat profund raporturile și distribuția sarcinilor în cadrul grupului domestic pe care îl formează familia.

Secularizarea și laicizarea statelor naționale începute în secolul al XIX-lea și finalizate în secolul al XX-lea, doctrinele liberale, mișcările feministe ca și "revoluția sexuală" după 1960, aveau să zdruncine semnificativ statutul social al familiei, dar și rolul bisericii în viața de familie, ajungându-se ca astăzi unirea celor doi parteneri să se transforme dintr-o relație contractuală într-o reuniune consensuală, în cadrul căreia partenerii pot fi și de același sex.

În pofida acestor tendințe și vexațiuni, familia tradițională, ca entitate socială consacrată istoric, rămâne un deziderat biologic și social pentru orice individ, comunitate sau grup social, indiferent de mărime sau grad de emancipare, pentru că în ea se regăsește și se împlinește. Prin urmare familia trebuie sprijinită prin toate mijloacele, afirmație motivată mai ales prin faptul că asigură armonia și echilibrul social și, chiar mai important, perspectiva demografică a respectivelor comunități și grupuri sociale. De asemenea, oferă cadrul ideal pentru socializarea ființei umane, a perpetuării tradiției și culturii specifice, în sfârșit contribuie decisiv la menținerea coeziunii etnice și naționale.

Față de aceste imperative existențiale ale ființei umane, ce pot reprezenta pretențiile mișcărilor de emancipare sexuală din zilele noastre mai mult decât o reeditare jalnică a Sodomei și Gomorei din textele biblice?

Ceea ce astăzi se dorește prin activitatea "Coaliției pentru Familie" și platforma ei de sprijin "Împreună" este tocmai menținerea familiei în cadrul definiției și statutului ei atestat și consacrat istoric, ca valoare fundamentală și imuabilă a umanității, în care generațiile care se succed să se regăsească în spiritul și tradiția creștină.

Prin votul nostru la referendum pentru familia tradițională, să ne alăturăm Bisericii noastre care din totdeauna a ocrotit și binecuvântat unirea dintre bărbat și femeie în spiritul moralei și dragostei creștine.

Sesiunea Națională de Comunicări Științifice „Acta Moldaviae Meridionalis” a Muzeului Județean Vaslui

- ediția a XI-a, 28-29 septembrie 2017 -

- urmare din pagina 1 -

Sesiunea Națională de Comunicări Științifice „Acta Moldaviae Meridionalis” a avut ca scop principal conștientizarea și creșterea rolului și a importanței Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui în cadrul rețelei muzeistice naționale și în dezvoltarea cercetării patrimoniului cultural. Sesiunea s-a desfășurat în prezența unui public format din: muzeografi, cercetători, profesori din țară, profesori de istorie din județul Vaslui și elevi din liceele vasluiene. De altfel, acest public s-a constituit în grupul-țintă pe care l-am avut în vedere, la care s-au adăugat și alte persoane interesate de această temă. S-a avut în vedere și sensibilizarea grupului-țintă asupra importanței și înțelegerii fenomenului muzeistic, în contextul dezvoltării științelor istorice.

Fiecare ediție a acestei tradiționale Sesiuni a urmărit consecvent ca nivelul prezentărilor lucrărilor științifice să fie cât mai ridicat și să fie prezentate în mod profesionist. În 2017, Sesiunea Muzeului Județean Vaslui a fost structurată în mai multe **sectii** - care au acoperit următoarele domenii de interes: **a) Arheologie preistorică și veche; b) Cultură și civilizație medievală; c) Istorie modernă și contemporană, d) Etnografie-Artă Populară și e) Conservare-Restaurare.** Ediția din acest an s-a desfășurat în perioada **28-29 septembrie 2017.**

Deschiderea Sesiunii a avut loc joi, 28 septembrie,

în Sala „Ștefan cel Mare” a Consiliului Județean Vaslui, în prezența autorităților locale, iar comunicările în plen au fost susținute de către **prof. univ. dr. Ștefan Olteanu** de la Universitatea din București, **prof. univ. dr. Cătălin Turliuc** de la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași și **col. (retr.) Constantin Chiper**, vicepreședinte al Asociației Naționale „Cultul Eroilor”. Lucrările în plen au fost dedicate celor 560 de ani de la urcarea pe tronul Țării Moldovei a lui Ștefan cel Mare, celor 140 de ani de la Proclamarea Independenței de Stat a României și, nu în ultimul rând, împlinirii a 100 de ani de la victoria Armatei Române în luptele de Mărășești, Mărăști și Oituz din cadrul Primului Război Mondial.

Plenul Sesiunii a continuat cu lansarea Anuarului Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, **Acta Moldaviae Meridionalis**, nr. XXXVII (2016), prezentat de prof. dr. **Ramona Maria Mocanu**, directorul muzeului vasluian. De asemenea a fost prezentată de către col. dr. (r.) **Dan Prisăcaru** din Iași cartea **Divizia a VI-a Infanterie. Jurnal de operațiuni. Volumul I (14 august 1916-12 mai 1918)**, autori: Horia Dumitrescu, Marian Moșneagu, Cornel Țuca, Dan Pintilie.

Sesiunea „Acta Moldaviae Meridionalis” a continuat cu vernisajul Expoziției **Piese de luptă din Preistorie și până în Evul Mediu târziu**, organizată în Sala „Arta” a Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui și prezentată de prof. dr. **Ramona Maria Mocanu**, dr. **Laurențiu Chiriac** și **Ciprian Lazanu**.

2. Secția de Artă și Civilizație Medievală

La ediția din acest an a Sesiunii Muzeului Județean Vaslui, la **Secția de Artă și Civilizație Medievală** s-a urmărit realizarea unor **obiective specifice**:

- Organizarea Secției, în așa fel încât să fie reprezentativă pentru activitatea muzeului și pentru ridicarea prestigiului Sesiunii;

- Desfășurarea în condiții optime a lucrărilor științifice, astfel încât să nu existe deficiențe în prezentarea lor;

- Alegerea unei tematici cât mai largi și mai diversificate, care să acopere un timp și un spațiu istoric relevant pentru întreaga evoluție a statului și a societății românești: **Artă și civilizație medievală românească.**

- Invitarea unor specialiști din țară care să expună rezultatele cercetărilor lor științifice și care să problematizeze următoarele aspecte ale **istoriei medievale**:

a) – arheologie medievală românească;
b) – istorie medievală românească propriu-zisă (cronologie, evenimente și fapte istorice);

c) – raporturile politice, economice, sociale și cultural-religioase dintre Țările Române și alte state medievale;

d) – elemente de genealogie, heraldică și sigilografie specifice medievalității românești, cu accent pe valorificarea unor familii boierești importante sau a unor personalități de seamă;

e) – elemente de istorie locală medievală specifice actualului spațiu al județului Vaslui (reședințe temporare domnești, evenimente și fapte istorice reprezentative pentru actualul teritoriu al județului Vaslui, familiile boierești și ctitorii de biserici și mănăstiri, monumente istorice locale etc.).

- Selectarea unor comunicări care să fie inedite, originale

și care să aducă elemente noi în cercetarea epocii medievale.

Comunicări științifice prezentate:

În acest an, în zilele de 28 și 29 septembrie, în Sala de protocol a Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” din Vaslui, la **Secția de Artă și Civilizație Medievală** au fost prezentate următoarele comunicări:

○ Prof. univ. dr. DAN GH. TEODOR, Institutul de Arheologie Iași – **Bizanțul și meseriile artistice carpato-dunărene în mileniul I d. Hr.**

○ Prof. univ. dr. ȘTEFAN OLTEANU, Universitatea București – **De la comunitatea obștească teritorială la constituirea statelor medievale moldovenești**

○ Prof. univ. dr. ȘTEFAN SORIN GOROVEI, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași – **Ștefan cel Mare între aproximări realiste și interpretări fantasmagorice**

○ Prof. univ. dr. ȘTEFAN OLTEANU, Universitatea București – **Criterionii de „recutare” a oștilor lui Ștefan cel Mare pentru apărarea independenței Țării Moldovei**

○ OLTEA RĂȘCANU GRAMATICU, Bârlad – **Ștefan cel Mare și Bârladul**

○ GHEORGHE GHERGHE, Bârlad – **Hotarnica târgului medieval Bârlad**

○ Dr. CRISTIAN ONEL, Bârlad – **Biserica Domnească din Bârlad în memoriile unui călător străin din secolul al XVI-lea**

○ GHEORGHE CLAPA, Bârlad – **Scrisoarea adresată de Petru Rareș din Bârlad (14 septembrie 1537) împăratului Carol Quintul (1519-1556)**

e-mail: revistaelanul@gmail.com
http://sites.google.com/site/elanulvs/

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, Bârlad

asist. univ. dr. Bogdan Rățoi,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. Laurențiu Ursachi, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

○ CAMELIA CĂLIN, Muzeul Național Golești – **Instituții și practici otomane – reflectate în cronicile medievale moldovenești**

○ COSTIN CLIT, Colegiul Național „Cuza-Vodă” Huși – **Proprietarii bălții Hărcete de la ținutul Fălciului (secolele XVII-XIX)**

○ MARIA POPA, Huși – **Biserica „Adormirea Maicii Domnului” – parte a Conacului Rosetti – Solescu de la Solești, județul Vaslui**

○ SILVIU-IULIAN CRĂCIUN, Liceul „Ștefan Procopiu” Vaslui – **Tetraevangheliare medievale moldovenești**

○ Dr. VITALIE JOSANU, Târgu-Neamț – **Ghiveciul cu flori – un vechi motiv decorativ**

○ DAN FĂRTĂIȘ, Muzeul Bucovinei Suceava – **Contribuția voievozilor români la susținerea mănăstirilor de la Sf. Munte Athos**

○ Dr. SORIN LANGU, Colegiul Național „Vasile Alecsandri” Galați – **Descoperiri monetare suedeze de pe teritoriul Țării Moldovei**

○ VERONICA COJOCARU, Muzeul de Istorie „Petre Voivozeanu” Roșiori de Vede – **Monede medievale din colecția Muzeului de Istorie „Petre Voivozeanu” din Roșiori de Vede**

○ Dr. LAURENȚIU CHIRIAC, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui – **Contribuția voievozului Ștefan cel Mare la dezvoltarea târgului medieval Vaslui**

○ Preot CONSTANTIN MĂNESCU, M-rea Horezu, jud. Vâlcea – **Un monument istoric din secolul al XVIII-lea. Biserica robilor țigani de la poarta Mănăstirii Hurezi**

○ Preot ANDREI CREȚU, Parohia Sauca, com. Laza, jud. Vaslui – **Pictura bisericilor de lemn din județul Vaslui**

○ Preot FLORIN ȚUSCANU, Arhiepiscopia Romanului și Bacăului – **Un ierarh erudit în slujba Bisericii și a Școlii: Policarp Popescu Bârlădeanul.**

Moderatorii Secției au fost prof. univ. dr. DAN GH. TEODOR, prof. univ. dr. ȘTEFAN SORIN GOROVEI și prof. univ. dr. ȘTEFAN OLTEANU, iar secretar a fost dr. LAURENȚIU CHIRIAC.

3. Concluzii

Moderarea Secției **Artă și Civilizație Medievală** de către mari specialiști și profesori universitari - recunoscuți la nivel național pentru activitatea didactică și de cercetare a epocii medievale - a adus un plus de valoare în desfășurarea lucrărilor. Totodată, participarea în acest an a unor specialiști care sunt recunoscuți pentru activitatea lor de cercetare a contribuit calitativ la dezbaterile științifice care au avut loc după fiecare comunicare susținută.

Avem speranța că prezentarea unor comunicări inedite, originale și bine documentate la Secția **Artă și Civilizație Medievală** a contribuit la cercetarea și cunoașterea mai amănunțită a epocii medievale românești, a monumentelor istorice ale acesteia și a relațiilor interne și internaționale din acea perioadă. În același timp, problematizarea detaliată a aspectelor istoriografice controversate legate de istoria medievală a actualului spațiu al județului Vaslui și clarificarea unora dintre ele a asigurat succesul deplin al lucrărilor științifice susținute în acest an.

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Primul director al școlii Gimnaziale „Constantin Parfene”, PAVEL ȚUCHENDREA, a trecut la cele veșnice

Nicolae IONESCU

Zilele trecute a dispărut dintre noi, la vârsta de 92 de ani, profesorul Pavel Țuchendrea, prestigios profesor de istorie-geografie, fost director și inspector școlar.

S-a născut la 11 septembrie 1925, în comuna Zăpodeni, județul Vaslui. A urmat cinci clase la Școala primară Zăpodeni (1932-1937), după care s-a orientat spre profesia de învățător. Școala Normală de învățători (1937-1945) a urmat-o în mai multe orașe: Vaslui, Bacău, Deva și „Vasile Lupu” din Iași, din cauza evenimentelor celui de-al doilea război mondial. A avut profesori străluciți ai școlilor normale din acea perioadă ca: Buhăiescu Ion (limba română), Gaiu Emanoil (matematică), Cotoranu Dumitru (pedagogie și director), Didilescu Constantin (vioară) la Vaslui, Olinic Adrian (limba română), Alistar Jean (Limba franceză) la Bacău, Todicescu Petru (pedagogie și director), Hazgan Aristide (limba română) la Iași.

Și-a început activitatea didactică, ca învățător, la Școala primară din Satul Nou, comuna Lipova, județul Bacău (1945-1947). A urmat apoi satisfacerea stagiului militar la Iași (1947-1949).

A cerut să fie transferat în județul Vaslui, funcționând ca învățător și director la Școala primară Reditu-Galian, comuna Codăești, reședință de plasă din județul Vaslui, în anii 1949-1950. După reforma învățământului a fost din nou transferat la Școala de 7 ani Tanacu, raionul Vaslui, regiunea Iași, ca profesor și director (1950-1952). A fost promovat la Secția de Învățământ și cultură a raionului Vaslui, ca inspector metodist și șeful secției (1952-1959), după care a fost numit director al Școlii generale de 8 ani nr.1 din orașul Vaslui (1959-1961) și director al Casei de cultură raionale Vaslui în perioada 1961-1962. Urmează cursurile universitare la fără frecvență și în anul 1971

a absolvit Institutul Pedagogic, Facultatea de istorie-geografie de pe lângă Universitatea „Al.I. Cuza” Iași.

În 1962 este numit secretar al Comitetului raional de cultură și artă (1962-1964) și metodist (1964-1968). Odată cu reorganizarea administrativ-teritorială și apariția noilor inspectorate, este numit inspector școlar la Inspectoratul Școlar al Județului Vaslui (1968-1971 și 1976-1977).

Îndeplinește funcția de director la Școala Generală nr.3 Vaslui (1971-1976), azi, Constantin Parfene, fiind primul conducător al acestei instituții, apoi director adjunct la Școala ajutoare și profesor (1977-1987).

În întreaga activitate didactică a avut ca principal obiectiv perfecționarea continuă a pregătirii științifice și metodice. A participat la numeroase activități de informare și perfecționare, la cercurile pedagogice, la simpoioane pe diferite teme etc. În calitate de director al multor unități școlare s-a pus în slujba organizării, desfășurării și îndrumării în cele mai bune condiții a procesului instructiv-educativ, în realizarea programelor școlare cu finalitate în pregătirea teoretică și practică a elevilor.

Pentru munca neobosită desfășurată în domeniul învățământului și culturii din județul Vaslui a fost distins cu diferite medalii jubiliare. Pensionar fiind, în 1998, a fost distins de „Societatea pentru Învățătura Poporului Român”, cu Diploma de Merit cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la Marea Unire.

Tovarășa de viață, Țuchendrea Elena, a fost educatoare și inspector de specialitate la Inspectoratul Școlar al Județului Vaslui.

După pensionare, a fost vicepreședinte și secretar al Filialei Județene a Veteranilor de Război Vaslui.

Dumnezeu să îl odihnească în pace !

Neculai I. ONEL

E tăcere

Umblă mândră printre aștri
Noaptea când e cer senin
Ca să-ți văd ochii albaștri,
Să mai scap de dor și chin.

Voi umbla pe la izvor
Unde ne plimba odată.
Seara te voi aștepta-n pridvor,
Cum făceam eu altădată.

O, ce dor îmi e de tine,
E tăcere în odaie.
N-are cine să m-aline,
Când afară-i vânt și ploaie.

Dragostea s-a stins ca o văpaie,
Toate au rămas azi amintiri
Lacrimile-mi curg și roaie,
Fără mângâieri și gingașe priviri.